

OBROUČKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUČLÝ-SYTNIAŇSKÝ.

Roč. IV.

Turč. Sv. Martin, 30. Novembra 1873.

Číslo 11.

Siroty.

Povešť z pospolitého života.

I.

Ivanovi Pavlovičovi*) zomrela žena dobrá Maryla a nechala po sebe tri siroty. Najstaršiemu Ivankovi ide na trinásť rok. Bože môj, jak srdcolumne nariekal nad rakkou materi, kdežto jeho sestrička tichúčko plakala a utierala modrou zásterkou červené očka. Najmladší Gregor nepochopiac vážnosť udalosti, sadol na zem a pohrával sa hručkami, ktoré padali do raky na raky jeho dobrej matičky.

Pavlovič tiež plakal, bolo mu srdečne ľúto dobrej ženy! Popožehnal mohyly a Ivanko chytil jednou rukou Gregora a druhou sestričku, i zaviedol ich z cintorína do chalupky. V plači pospali na peci.

Idú dni, týždne a mesiace. Zo srdca Pavlovičového ustupoval pomaly bôl, ale zanechával po sebe čím ďalej tým viac jakúsi

prázdnotu. Nudno mu je v osamelej chatrči! Po lavičkách prach, po zemi smeti — obrazy svätých poobťahoval pavúk svojou špinavou sieťou. Deturence chodia ošarpané — niet chutného obeda a nedela sa uňho skamará-

rátala s delným dňom a ztratila svoj ráz posvätný.

Hja, mužík bez ženy, to zlá robota.

Díva sa von oblokom a dumá dumku.

Práve ide okolo Anija, vdova po Iliu Molo-deckom.

„Jak krásny zrast má táto žena, a jak pružným krokom stúpa ulicou — zima vonku tuhá, a ona jak ľahký má na sebe kontuch!

Obrúbený je bielou kožušinou. Jak jej pekne stojí. Zapádajúce slnko hodilo blesk na jej pravidelnú bielu tvár. Jak milý úsmev, jak plameňné oko! Ej, kamže chodievá o tomto čase denne už o pár časov?“

Ivane, toto si dumal, keď si mozoľovými prstami klepal na dasku oblokovú.

Slnko zapadlo a v chalupke nastúpilo večernie šero. Ivan išiel pred dom a hľadel na svoju chalupku.

FRANTIŠEK LAD. ČELAKOVSKÝ.

Red.

*) Povešť túto podávame čo ukážku z prác v slov. akademickom spolku požoňskom „Napreji“ čítaných.

„Bože, dopúšťaš na človeka veľké trápenie! Bol som bohatý, a jeden jediný oheň zkáňtril polovicu môjho blahobytu. Ej či šlahaly ohnivé jazyky plameňa po tichom teraz stavaní. Tam moje nádeje!“

„Dajúc koňom obroku, vrátil sa do niutra a zaspal.“

II.

„Anijo, hľa ešte som mladý, poď za mňa, zapúď z domu môjho trudnú samotu, staň sa mne potešením a deťom mojím dobrotivou matkou.“

Tieto slova hovoril Ivan Pavlovič k Aniji Molodeckej na priedomí, kde ho každého večera nachádzala stáť opretého o stenu. On ju často zastavil, i popýtal sa, ako sa zdaril jačmeň, alebo sa jej zťažoval, že mu kôň okryval na lavu zadniu nohu.

Anija sa zarazila. O chvíľku sa hlasite zasmiala.

„Ivane, Ivane, tys potratil rozum! Či nevieš, jak bohatý je Michal Ogulič? Znáš šírku jeho nív a rozsiahlosť jeho lúky na Priečnom? On ma vezme ešte tejto zimy, jak len chcem.“

„Anijo, nerob zo mňa nešťastníka! Ja Ťa milujem — ja Ťa všetko k vôli urobím. Nie som bedár — vieš Anijo, minulý požiar mňa oslabil, zase sa schápem na nohy. Vidíš, tys tvrdého srdca a hladíš so smiechom na moje útrapy. Ty chceš, aby som zahynul!“

Anija sa prestala smiať, a zadívala sa na Ivana. Z jej veľkého čierneho oka šlahal úžasný plameň; ach, a ten páľil dušu Ivanovu. Patrne, že žriedlo, z ktorého sa takýto pohľad prýšťa, je náruživosť.

Anijo, tys nechodila náhodou okolo oblokov Pavlovičovych!

Z dola dediny vliekol sa ukonaným krokom Vazil Pavlovič, brat Ivanov. Ivan uprel prosebný pohľad na Aniju a chytil ju za ruku. Tá sa mu vydrela a zarumeniac sa až po uši, zašeptala:

„Ostaň si len sám pestúnom svojich troch detí; rozumieš Ivane, troch detí!“

I odbehla.

Vazil medzitým prišiel k nemu.

„Bôh Ťa pozdrav Ivane. Nenie to Molo-

decká, čo tam odchádza? Čos taký zamračený?“

Ivan čosi zašomral, i podal bratovi ruku.

„Máš deti zdravé? Sú to milé prašiny, nech jich ochraňuje Božia rodička! No, s Bohom, ukonaný som a moja ma čaká.“

A nečakajúc na odpoveď odišiel.

III.

Ivan Pavlovič nemôže spať, trudné, trápne myšlienky prebiehajú mu horúcim čelom. Anija mu neide z mysle s jej svodným úsmevom, s jej plamenistým pohľadom.

„Bože môj — odpusť hriechy, Anija činí ma bedárom,“ časté vzdychy šumia chalupou, on sa prevaluje z lava na pravo, ale sen mu nechce sadnúť na viečka. Lúče na krbe už dohárajú a osvecujú slabúško steny a po nich navešané obrazy svätých. Vonku svieti štvrtmesiac a zahaľuje všetko v polotajomné šero.

Jaká desná tichosť panuje zúkol-vôkol!

Len jemné dýchanie spiacich detí počuť. Oko Ivana padlo na obraz Božej rodičky. Čo to vidí? Veď sa zjavil úsmev na jej červených perniach, a to modré oko mrklo na Ivana, a zaiskrilo sa živým bleskom.

Ivan sa vztýčil a sadne na postel, hodí kríž cez prse. Ivane, nejaš sa, veď si len sníval. Obraz Panny Marie nepohýna k úsmevu namalované perny, a to modré oko sa len mrtvo díva!

Stane, ide ku krbu, rozplamení točením ramena jeden lúč, a osvieti obraz.

Tak je!

Bolo to len snové mámenie.

S horiacim lúčom pristúpi k peci.

Tam ležia vo sne jeho tri deti. Ivanko drží sestričku za ruku, a Gregor ôdkopal sa. Pavlovič s úľubou hladí na jeho okrúhly, útlý krček a na nevinné biele ramienka. Prikryjúc deti plachtou, aby sa neprestydly, hodil lúč na krb a lahol si.

Vonku strhol sa víchor a metelica sňahová. až tak strecha praští a sňahové chomáče bubnujú na nízke obloky. Pustá tma panuje dnu i vonku.

Tá búra je obraz toho nepokoja, ktorý panuje v Ivanovej útrobe. A zdá sa, že sa

obe búrky spriatelily a jedna druhú vyzdvihuje, lebo Pavlovič zaspal, ale až na ráno.

IV.

Ivanov brat Vazil prišiel k nemu na besedu.

Rozprávajú sa dlho o svojich záležitostiach. Sťažujú sa na panského úradníka, a spomínajú tie lepšie časy, ktoré panovaly pod nebohým otcom terajšieho pána. Tak je to. Nemáš v celej svätej Rossii sedliaka, ktorý by nešprial na úradníka a nechválil predošlého pána, bár naňho za života práve tak harušil, jako na terajšieho. Zaslé časy sú vyzlečené z tvrdého rúcha skutočnosti a jestvujú len v akterskej šate spomienky. Niet divu, že ľudia chvália zaslé časy!

Lež Vazil má dnes čosi viac za lubom, a nechce s tým von. Škrabe sa za ušima — zamlčí sa, už chce povedať, čo ho trápi, — v tom ale prehovorí niečo Ivan a on ešte odloží vyznanie. Konečne sa odhodlá už blízko pred odchodom, uprie oko do dlážky, a kresliac palicou figúry po zemi — počne:

„Ivane, mám volačo na srdci! Zlí ľudia hovoria po dedine, že si sa zbláznil na starosť, že páliš po Aniji Molodeckej. Ja tomu síce neverím, ale som ju nedávno od teba odchádzať videl; nuž som si pomyslel, čert nespí, — a keď Pán Boh chce z človeka blázna urobiť, nuž mu odebere rozum.“

Ivan sa haňbí pred bratom, a hľadá vyhovorku. Vidiac ale že lhať nemôže, tak povie pravdu:

„Ano, tak je, uchádzal som sa už o ňu, ale ona ma nechce. Však si to snáď ináč rozmyslí!“

Vazil potriasol hlavou.

„Vazile, vidíš, smutno mi bez ženy!“ vyhovára sa Ivan. „V dome neporiadok a nečistota, deti zašmúlané a bez dohľadu, priedom nevybielený a podvoje neoblemované modrou obrovňávkou. Čo tu robíš? Ja tak neveselý, zašmúren! Čo je robiť?“

Ivan cítil vo svojej duši, že lže, a tá olhaná duša zarumenila mu líco studom.

„Nemám konečne nič proti tvojej ženbe,“ preriekol rozumný Vazil; „načo sa ale upramuješ práve na Aniju? To žena pyšná na

svoje peniaze. Bola dlho v panskom kaštieli a nehodí sa pre mužíka nebohatého. A potom Ivane, či vieš, čo hovoria ľudia, keď sa sídu večerom na besedu? Pamätáš na náhlu smrť Ilia Molodeckého? Prišiel z hory, zdravý jako lipa, žena mu navarila zapraženej polievky a za polhodiny volali popa k umierajúcejmu.“

Vazil zamlkol, lebo videl, že sa Ivanovi oči hrôzyplným ohňom blýskaly.

„Ľudia sú psi, a jích jazyky jedovatejšie jako škorpion,“ vykričkol sipiacim hlasom, tak že bolo poznať, jako bojuje so sebou, aby sa na samého brata urážlivými slovami nevyrútil.

Vazil zbadal, že by ďalšia rozprávka k ničomu dobrému nevedla, poručal brata do Božej ochrany a odišiel — bozkajúc medzi dverami ihrajúceho sa Gregora. Chlapčok sa usmial a uprel svoje veľké modré oči na strýca tak nevinne, tak milostne! Vazilovi vyprýstila sa slza z oka.

„Tys baba, Vazile,“ zašomral pod bajúz a srdečne sa haňbil sám pred sebou za tú nevdojakú slzu, a za tú hlúpu mäkkosť svojeho srdca. Svoju ženičku našiel pri pradle; rukávy mala vyhrnuté až po plecía, tvár červenú od práce. Privítala ho s úsmevom, i prala ďalej, len sa tak iskrily šuminy. Veď príde Božia nedela a jej mužičok pôjde v bielej košielke do kostola, a ona bude pyšná, jak mu pekne vynímať sa budú tie vyšívane okrasy, dielo to jej pilných láska-vých rúk.

V.

Anija Molodecká je opravdive krásna žena, ale jej krása nerobí na človeka ten milý uspokojujúci dôjem, ktorý budí v človeku pohľad na milý idillický kraj; ona má v sebe istú daemonickú vňadu, ktorá človeka priťahuje a odtíska, ktorá budí v ňom cit úzasu a duševného nepokoja, rovne jako temné divé doliny zapustlých romantických pralesov.

Ivan Pavlovič sa prez mieru vhlbil do týchto krás. Duša jeho je celkovite chytená v pevné siete náruživěj lásky, ktorá páli nesnesiteľným ohňom. On sa trasie, keď sa

jej zblíži, on trätí dech, keď mu ona berie nádej na jích manželské spojenie. Jak často plače u nej, jak vrúčne ju zaklína na spasenie svoje a nevinnú smrť Krista Pána, aby sa smilovala nad jeho mukami.

Anija sa podívne chová oproti týmto horúcim výbuchom náruživosti, ona ho neodloženie od seba, ticho počúva jeho blúznivé reči, ba tu i tu sa jej tajený vzdych z nia-der vylúdi. Lež to sú len riedke okamihy. Zas sa zmuží, ostane chladnou jako skala, odmeranou a neprístupnou. Divná vec. Každý deň, keď Ivan svojich žrebčov pri studni napája, najde i Aniju tam vodu brať okovaným vedrom a nalievať do putien.

On sa smutným okom díva na Aniju, ktorá zvláštnou pilnosťou svoju prácu koná. Jak zručno fahá ona vedro.

„Prijdeš dnes večer na priadku?“ zpytal sa jej Ivan.

„Prijdem, lebo som slúbila Michalovi Oguličovi, že mu poviem dnes večer, kedy budeme mať svatbu!“

I uprela zvedave jej veľké čierne oko na bládú tvár Ivanovu. Tento zbladol ešte viac a nejistým krokom ubieral sa za bujno poskakujúcimi koňmi. Prijdúc pred svoj dom, ohliadol sa na zad. Tam videl Aniju odchádzať s vodou.

Jak ľahko nesie ona tie ťažké putne! Len tak letí, sťa by sa ani zeme netýkala.

Muky, ktoré vytrpel Ivan cez noc, nemožno opísať. Mohla byť asi dvanásť hodina, keď vyskočil z postele. Oko jeho nevojak padlo na mesiacom osvetlený obraz Panny Marie. A ajhla — — zas vidí úsmev na jej perniach, a oko jej sa zasvietilo, tým samým úžasným bleskom, ktorý sa prýstieva z oka Anije vtedy, keď ho najnešťastnejším robí.

Ivan hrozne vyzereá. Oči má mutné — bledosť mrtvoly pokrýva jeho tvár! Vlasy mu visia neporiadne do tvári, a on sa na celom tele trasie. Hodí na seba kontuch, a chce von. Uderí do stola a svalí z neho žbán s vodou. Nalakaný hodí zrakom po obraze, a zas uzrie, jak sa naňho usmieva bezživotný obraz.

„Von, von!“ zašomre a vyjde z chalupy.

Bladý mesiac sa potutelné naňho díva a stien, ktorý hádžu okolo kostola nasádzané topoly, ukryvajú ho pred zvedavosťou nočnej stráže. Ani sám nevie, kam, len sa ľudí stienom, a k najväčšiemu podiveniu dolúdi sa pod obloky Anije. Osmelí sa a zaklope na oblok.

Čaká, zuby mu klepocú mrazom a rozjatrením, ale nik sa neohlasuje z vniutra.

„Ha, kto to vychádza z pod šopy Anijinej?“ zamrmle Ivan, a utúli sa užšie k obloku, hľadiac na postavu stienom topolov sa kradnúcu. Desné myšlienky napádajú Ivanovi. Už chce za nim — v tom zaveje vietor, práve, keď nepoznaný cez mesiacom osvetlené miesto prechádza, a odhodí mu z tvári halenu.

„Pre Kristove rany, to Michal Ogulič,“ zkríkne a klesne pod oblokom na sňah.

Už chce za nim, a zatína päst, ktorú mu chce vraziť do čela, zas len zostáva, raz besná pomsta, raz nesmierný bôl víťazí v biednej duši Ivanovej.

„Čo tu hľadáš pod mojím oblokom Ivane,“ ozve sa zvučný hlas z obloka, ktorý medzitým otvorila Anija. „To nie noc na to, aby človek pod holým nebom spať mohol! Idz domov, máš tam deti; kto ti jich ukojí, keď sa rozpláčú?“

„Anijo, povedz mi, čo hľadal u teba Ogulič?“

„Spytaj sa ho.“

„Anijo, nevidíš prenáravnú lásku, a nesnesiteľné muky moje? Smiluj sa! Tys pravoslavná? Poľhan a žid by sa smiloval nado mnou, a ty odstrkujes mňa?“

„Ja pravoslavná, a mám dobré srdce! A pravdu hovoriac lutujem ťa z celej duše. Nechcem, abys takto dlho trpel. Poradím ti, chodz na svätú púť a uleví sa ti srdcu.“

I chcela zavreť oblok.

„No dobre. Anijo, ty si mojím vrahom,“ zkríkol Ivan, a tvár jeho sa zrumenila napriek zimy, postava jeho sa zprímila, len oči jeho prezradzovaly, v jak hroznom stave sa nachádza.

„Dobrá rada. Ďakujem. Pôjdem na púť, ale do Voronovského lesa, tam sú hladní vlci — na tej púti sa mi uleví!“

Cheel odkvapil. Anija ho pristavila.

„Nakloň hlavu sem k obloku Ivane, mám ti mečo povedať.“

Ivan poslúchol, a slabušký pablesk nádeje ochladil jeho šialenosť. Anija vystrčila krásnu plnovlasú hlávku z obloka, aby žiadon hlások nepadol mimo ucha Ivanového. Šeptala dlho. Ivan počúval — a nevyslovná sladkosť zmocnila sa jeho tela i duše, keď cítil horúci dech Anijiných úst na svojej tvári. Mesiac osvetľoval jej bielu tvár a vlasy jej sa ligotaly v mesačnom svetle. Ale ten plameň, ktorý šľahá z jej veľkých očí, prezradzuje kúsi divokosť. Tá červená perna sa trasie a odhaľuje tu i tu rad bieloskvúcich zubov. Divokosť a krása spojily sa tu, aby zhubily neboráka Ivana!

Už nešepce. Zprími sa a sladký, mnoho slubný úsmev pohráva jej pernamí. Ivan stojí bez pohnutia. Ešte raz pozre naňho Anija tým neodolateľným horúcim pohľadom a zavre oblok. Ivan zostal stáť — a celé roje tých najrozmanitejších citov lietaly jeho dušou. I pobral sa domov.

VI.

Na spiatočnej ceste uzrel Ivan Pavlovič k svojmu najväčšiemu zadiveniu, že sú obloky jeho chalupy neobyčajno jasno osvetlené. Hnaný strachom otvorí dvere. Okolo krbu, na ktorý je nahádzané suché raždie, sedia jeho tri deti, a vítajú výskotom vstupujúceho otca.

„Čo to za robota? Idete spať vy papuče!“ hreší Ivan škaredým pohľadom merajúc deti.

„Gregor nás zobudil plačom, apuško,“ vyhovára sa malý Ivanko; „i nechce byť ticho bojac sa tmy. Tak som rozduchal ohník a čakám na vás.“

Ivan chytil Gregora hrubo za ručičky a hodil ho na pec do perin. Ostatní v strachu utiahli sa. Na to vyhasil oheň, Gregor ale neprestal plakať a jednostajne volal:

„Maminko, maminko!“

Mesiac zašiel, a v chalupe ostala úplná tma. Ivan klakol na kolená a vrúčne sa modlil. Malý olejový kahanec horel slabuškou iskerečkou pred obrazom Matky Božej, ku ktorej Ivan spínal ruky. Do jeho modlitby

sa miešal hlások Gregorov, ktorý volal: „Maminko, maminko!“

Ale ani Anija nespala tej noci!

Vstala z bohatých perín a rozožnúc kahanec išla do kúta, kde stála kasnička z dubového dreva. Túto otvorila tichúčko kľúčom a vyňala von mešec plný sriebra, ba tu i tu sa i zlatý peniaz svietil medzi bielymi rublami. Anija číta peniaze a teší sa jich svodnému lesku a cvendzaniu, tu i tu zamyslí sa, a túžobný vzdych vyroní sa jej z útrov.

„Ja ta už vtedy milovala, Ivane, keď si mnou opovrhol pri tanci, na ramene vedúc Marilu! Zelené pierko krásnilo tvoju čiapku, ktorús vyhadzoval do povetria a výskal pred hudbou. Tys bol svieži mládenec, i vryl si sa mi do srdca. Ešte dobre sa pamätám na tvoju štíhlu mužskú postavu a na tú peknú čiernu briadku. Ja som sa ti sblížila v pannelskom stude a dala ti pierko za kontušok — každý kvietok v ňom bol zarosený slzami lábsosti. Čo chce to dievčisko, zavolať si a tvoja nezbedne poskakujúca noha rozdrtila nežný znak mojej lásky, mojich bólov! — Vieš, jak horké boly moje slzy, ktoré som vyplakala v tichom kúte, o samote — bez sústrasti ľudskej? — a tys ďalej výskal hľadiac do modrých očí mojej sokyne. Posmievala sa mi pred klebetnými kamarátkami, i vliala tú najjedovatejšiu kvapku do blenového kalicha môjho utrpenia. Celý svet sa mi smial, volali ma hlúpym deckom. V mojich nerestach, keď sa mi zdalo, že sa puknúť musí moje mladé rozjatrené srdce, vybehla som za dedinu na cintorin, klakla som na jeden svetom zabudnutý hrob. Tam sa mi ulevilo. Hojné slze sa mi ronily po mladuškých lícach a máčaly môj kontušok. Vtedy som sa stala zralou v jednej polhodine — a veľká beznádejná ľúbosť moja zmenila sa v jediný cit — pomsty!“

Tieto slová šoptala Anija a tvár jej prijala na seba výraz divokosti — všetky milé vňady ztratily sa jej z obličaja a ten sa stal jasným zrkadlom temných náruživostí. Rozpiala túžobne ramená:

„Ivane, a preca ta ešte ľúbim! Pätnásť rokov rozpínam takto ramená svoje, pätnásť rokov dusím v sebe ohne ľúbosti, oj, a tie

mňa cez celý ten čas neprestaly páliť, pekelnou horúčosťou! Nie som ja vinnou. Bola som tichá, krotká dievčina. Lúbila som samotu a stránila som sa povrchých kruhoch kamarátok. Kto ma vytrhol z tohoto nevinného sna?! Už som na celi. Ivan sa mi plazí u nôh, a ja ho kopem sťa psa. To je prvá slasť, ktorú pocítilo od pätnásť rokov moje srdce. Už ho mám! Oj, nie nie!“

I zkríkla odrazu a stala z lavice — divým krokom sa prechádzala slabo osvetlenou chýžou.

„Medzi mojim a твоjim srdcom ležia

svinuté tri zmyje! Marila zomrela. Kde moja pomsta?“ I klesla bez seba na postel. Z úst jej vyšly drobunké šuminy a oči sa jej prevrátily stlpkom.

Takto zmietala náruživosť biednou ženou!

Príroda sama prelomila búru túto a tuhý sen ovládal pološialenu. Ťažký jej dych šumel chýžou, tu i tu pretrhovaný jednotlivými nesrozumiteľnými slovami.

Raňajšie slnko zobudilo ju. Bola bledá a slabá, len v jej očiach blyskal sa pružný život, jich kryštálovú jasnotu nezakalily veľké bóle. —

(Dokončenie nasleduje.)

Kvietok.

Presadili boli kvietok
Krásny, utešený,
Z jary do tvrdej jasene,
Keď je mráz studený.

Presadili boli kvietok
Z úslnia do tienu,
Kvietok s boľastou pozerá
Na horu zelenú.

Jaj, mamenko moja lubá,
Lahký chodník z domu,
Máš ma kedy za starca dať,
Nedaj ma nikomu.

Radšej budem do mej smrti
Priedom zametávať,
Jak bych mala z okenečka
Na čelaď volávať.

Radšej po strnisku budem
Bosá klásky sbierať,
Jak v hodbáve oblečená
Na starca pozeráť.

Pros, horekuj, všetko darmo,
Metaj hrach do steny —
Ach škoda, Bože, mladosti,
Mój veniec zelený.

Či som ho dakde ukradla,
Či som ho dostala,
Na vode Váhu letiaci,
Keď som šaty prala?

Či som ho v úbočí našla
Keď som húsky pásala, —
Či som na samé nešťastie
Na svete vyrástla?

Zahučaly trúby, husle
Zrazu po dedine;
Hej, gazdiná otvor vráta
Veselej družine!

Už sa svatba hrnie dnuhá
So spevom, výskami,
Družba k Aničke hovorí:
Poberaj sa s nami.

Tečie voda po dedine,
Ale veľmi mutná;
Matka dcérky sa spytuje:
Čo si taká smutná?

Jaj, mamenko moja lubá,
Nie žial mi mladosti,
Ale žial mi, veľiký žial
Tej vašej starosti.

Nie žiaľ mi to, že si musím
Zakosiliť môj svet,
Ale žiaľ mi, jak budete
Na mňa biednu hľadeť.

Nebolo vám nikdy hľadeť
Na bohatstva cenu,
Ale mali ste na seba
Hľadeť utrápenú. —

Presadili boli kvietok
Krásny, utešený,
Z jari do tvrdej jasene
Keď je mráz studený.

Presadili boli kvietok
Z úslnia do tienu,
Kvietok s bolastou pozerá
Na horu zelenú.

Na vidomky hynie, kape,
Vidomky vyschýna —
Či sa všetko má radovať,
Len ja nie jediná?

Neber si na svoje srdce,
Moja drahá mati,
Že ja musím v mladom veku
Zo sveta sa brati.

Neber si na svoje srdce,
Musí to už tak byť,
Že ja budem v mladom veku
V čiernej zemičke hniť.

Ty si tomu nie príčina,
Ty si dobrá bola —
Pomysli si, drahá mati,
Kto losu odolá.

Janko Král.

Výlet z viedeňskej svetovej výstavy na Semering.

Sedím večierkom dňa 29. Júla 1873 v „Uhorskej csárde,“ ktorá sa v priestore viedeňskej svetovej výstavy na jednom vršku postavená nachádza. Keby k uchu môjmu nedoletúvaly zádumčivé zvuky cigaňských husiel a cimbalu z profajšieho dvora „csárdy,“ myslel by som, že sa nachádzam na révou lemovaných brehov nemeckého Rýnu. Zo všetkých strán ozývajú sa nemecké hlasy a len kde-tu počut nektore francúzske, španielske, anglické slovo.

Sedím zadumený.

Môj nový priateľ, pán Edvard Stehlik, známy sochár z Krakova, priateľ slavného poľského maliara Matejku, člen Krakovskej „Akademie umiejetnosci,“ s ktorým som v „csárde“ obyčajne večierky pri červenom víniku budínskom trávil, nedostavil sa dnes. Čo robiť? Dumám i dívam sa, jako susedom mojim naše národné jedlo — brinzovú halušky chutnajú.

Pristúpi k môjmu stolíku sklepník, i osloví ma:

„Schaffen's Gjuljásch?“

Vytreším oči na môjho milého Mađara vo fraku i rozkážem si — rozumie sa čo dobrý vlastenec — po mađarsky toho „národného jedla“ a skleničku segsardského. Opravdivý „magyar ember“ musí aspon v „rodinnej csárde“ cítiť sa a okriať po vlastenecy na tele i na duši, keď vo výstave samej i tak darmo hľadáš pyšný synu pyšného „Magyarország“-u, jako Diogenes s lampášom, čo by tvojho bohatierskeho mađarsko-vlastenckého ducha dokonále uspokojilo a národ tvoj k boku Francúzom, Angličanom, Nemcom, ba i tým barbarským Rusom stavalo. Veď v tom „Magyarország“-u krom toho „Áldás Szerencse,“ „magyar gabona,“ „magyar liszt,“ „magyar bor,“ „magyar gyapju,“ „magyar szalona,“ „magyar vidrák,“ „magyar rókák“ atď., krom tých mnoho „nemzeti zászló“-vov (vždy jedna uhorská zástava medzi dvoma ruskými — jaká to ihra osudu?*) „honyédov,“ „magnášov“ atď. — sretáš sa najviac s výplodami a výrobkami ruky a umu

*) Či je toho nie p. Grünwald z Bystrice príčina? Zvedavý sadzač.

slovanského a nemeckého. I tu potvrdzuje sa to známe stereotypné: „Huncút a német, tót nem ember.“ Nemilo to veru tu účinkuje na takých „pánov emberov,“ jako sú na pr. Csernátony et Grünwald, — keď či v Rotunde či v „Magyarország“-u čítať musia mená výstavníkov, jako sú: Pozdech, Jandrášik, Pokorný, Rozmanit, Králik Samu, Kubík János, Jedlík, Hirsch Ignác, Freund Ag., Wolfner, Holländer József, Grosz Béla, Ellinger Ede, Fischer atď.

No, žart na stranu, bo sedíme v — „csárde.“

Sedím, dumám o pyche, o marnosti sveta — i divno sa cítim, bo myslou svojou slovenskou zaletel som ďaleko, hlboko do šerej minulosti a zase zaoberám sa prítomnosťou, porovnávam vydobyzne umu a ruky ľudskej, zvlášť i slovenskej; dumám, čo vyviest boli by sme i my Slováci bývali v stave posial, čo tu ukázať národom, od Gangesu, Nilu, Seiny, Temže, Rýnu, Tibera atď. sem prišlym, keby nie nešťastných nív požoňských keby . . . keby . . . Ej, žijeme — „a Bôh dá: bude Slovák ešte, čím býval inohdá!“

Prišiel sklepnik, predložil predomňa v medenom kotlíčku, v jakom obyčajne — len že pravda ten je storáz väčší — naši tatranskí bohatieri, slovenskí valasi nad práskajúcou vatrou v začadenej kolibe náš slovenský „gulyás“ — zínčicu a kedytedy v nej baranča varievajú.

Korenistý, náležite opaprikovaný, svodlivo zapáchajúci „gulyás“ dráždi chuť k jedeniu a — tam sú moje dunky, tam sny a ideale!

„Gulyás“ mi — vyhladovanému idealistovi chutná, no zdá sa mi teraz, že i on dákosí zapácha — viedenčinou.

Proti mne sadne si známo-neznámy pán. Poznal ma.

Pyta sa ma slovensky, či mi dobre chutná. Nedôverčive pozdvihol som hlavu i pozrel naň, bo viete „i vo Viedni ľudia (slovenskí) biedni,“ i tam celá kompania maďarských „szövetségistov,“ komissárov — a preto pozor v „csárde“ so slovenčinou!

„Neznáte ma?“

„Nie.“

A jem ďalej môj „gulyás.“

„Že nie, a r. 1861 v Štiavnicí na „Starom zámku“ a r. 1863 v Bystrici? Neznáme sa?“

„Nemám to šťastie,“ riekol som chladno proti svojej obyčaji a upíjal som si svoje segsardské.

„A neznali ste nikdy tohto“ — podáva mi navštívenku.

„Ach odpustite priatel; nepoznal som vás. Človek vo výstave, v tomto bájočnom svete na všetko zabudne, — a ja som vás už desať rokov nevidel.“

I rozprávali sme si osudy svojho života.

On účinkuje teraz čo stoličný úradník, žije medzi slovenským ľudom, z ktorého pošiel a ačkoľvek je odchylného presvedčenia, jako my členovia národnej strany, nekrivdí ľud slovenský.

„Cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všickni jednu,“ riekol som, stisknúc mu ruku keď sme od stola vstávali.

„Zajtrá pôjdem do Mürzzuschlagu cez Semering, nepôjdete so mnou? Je to utešená partia. Neobanujete.“

„Dobre. I tak som už celý oslabnutý od tolkeho chodenia a pozorovania. Aspon sa zotavím.“

„Zajtrá o polôsmej na stanici južnej dráhy — do videnia. Pôjdeme s rychlovlakom na druhej triede. S Bohom!“

„S Bohom!“

Rozišli sme sa.

Ja pospiechal som na omnibuse do opery, kde dávali dľa Göthovho dramatu „Faust“ prepracovanú operu „Grätchen.“ Hrali znamenite. Bodajby si z hry tej brali ti vychyrení „gemüthliche Wiener“ naučenie, jako žiť treba a žiť netreba.

S „Tramvayom“ prišiel som zpät na „Praterstern“ a ďalej pešky domov.

Lahol som si spať; i snívalo sa mi ustavične o samých prepastach, zámkoch, rumoch.

Ráno poberal som sa s „Tramvayom“ na južnú dráhu.

Okolo ôsmej bol som na stanici.

Za sedem zlatých na druhej triede rychlovlaku možno do Mürzzuschlagu i zpät. Na obyčajnom vlaku, kde býva veľký nával

Judu najme viedenčanov každého kalíbru, možno cestu tú konať za tri zlaté, no človek musí včassie vstať, nepohodlne sedieť a — nocou ide sa len zpiatky. Ja s priateľom vyvolil som si rychlovlak, aby sme sa pohodlne pokochať mohli na celej tej, donedávna jedinkej na celom svete dráhy, jej genialnej stavbe, obdivovať dvakrát tú výšku Alp, hrozné prepaste s jích utešenými nivami, úhladnými mestečkami, dedinkami, blízko nich zrúcaniny hradov na strmých bralách vystavených a nad nimi krúžiť brata kráľa našich Tatier — orla.

Bežím od vozňa k vozňu — všade je lavá strana obsadená.

Krik, kliatba zavznieva z úst tých, ktorí neskoro vstúpili do vozňa a nedostali miesto na lavej strane. I smejú sa ti, ktorí boli tak šťastliví, že prv dobehnú k vozňu, sedieť môžu na lavej strane.

Bežím jako bez duše ďalej napred, tu sa búšim do jedného, tam do druhého, — a všade z vozňov vysmieľajú sa i mne šťastliví výletníci na lavej strane vozňov sediaci. Ja čo Slovák, čo vlastenec uhorský, priviknutý až na takéto utrpenia, utekám ďalej a . . .

SVETOVÁ VÝSTAVA VO VIEDNI. VII. SEDLIACKY DOM V ELSASKU.

Čekalňa bola preplnená.

Marne hladám svojho súdruha.

Stisk je veľiký, hluk ešte väčší.

Vidím i tu zástupcov všetkých národov. Každý hovorí so súdruhom v svojom jazyku.

Konečne pošastilo sa mi dostať pri kasse povozný lístok.

Ôsma sa blížila a ja pádim zpät hore schodami do čekalne.

Otvorily sa dvere, nastál útek, divoký útek.

Nikto nedbal, nestaral sa o druhého; každý len hľadá, aby skôr dostal sa k vlaku do vozňa — na lavú stranu, lebo takto v Bädekerovi stojí, že musí si človek na lavú stranu sadnúť, keď chce nečo na Semeringu vidieť.

kričím? . . . klajem? . . . nie, — smejem sa.

Rad vozňov je dlhý a tu je konečne prázdne miesto na lavej strane . . . druhé drží obsadené — môj priateľ.

Bol som vo vytržení od radosti.

Hľa, tu sa i na mne potvrdilo, že kto prez všetky prekážky neunavene, neohrozene ide, neobzerajúc sa ani na pravo ani na lavo, že dojde cieľa.

Cengajú, vlak sa pohol.

Boli sme len päťoria v našej izbetke.

Jaká to výhoda, keď človek môže pohodlne sedieť!

Priateľ sedel naproti mne, pri ňom dáky Angličan a Francúz, pri mne shovorčivý Viedenčan. Obznámili sme sa hneď. Bese-

dovanie sa rozpriadlo, Angličan mlčal. Najviac hovoril Viedeňčan, zabával nás všetkých i vykladal nám všetky pamätnosti, ktoré budeme na celej trati semeríngskej vidieť. Škoda, že mal len po Baden s nami cestovať. Milá nám bola jeho spoločnosť, bo, ačkoľvek mnoho hovoril, nepatril ku každodenným žvatlavým, vždycky sa chechtajúcim Viedeňčanom.

Naša izbetka tvorila jakoby malú rodinku.

Ačkoľvek bolo len nečo po ôsmej ránejšej, museli sme si svrchníky, áno nektorí i spodné kabáty odstrániť; tak bolo sparno.

Jaknahlé vlak Viedeň opustil a blížili sme sa k Maidlingu, odvieval obyčajné dusné mraky dýmu, ktoré nad Viedňou jakoby nejaká opona červeno-belaso-čierna v povetrí visiať zvykla, raňný vetrik, i rozprestiera sa zraku nášmu na pravo utešené panoráma ríšskej residencie, ktoré zakončuje sa v barvistom úzadí „Lysej Hory“ („Kahlenberg, 1356' vys., kde býval nekdý kláštor Camaldulenských, ktorý Turkami rozborený, Jozefom II. zrušený bol) a „Vrchu Leopoldovho“ (Leopoldsberg) nad Klosterneuburgom, prez ktorý bohatiersky poľský kráľ Ján Sobiesky svoje udatné čaty na obliehajúcich r. 1683 Viedeň Turkov viedol, kde tohože roku cisár Leopold I. na pamiatku zachránenia Viedne veľkolepý kostól ku cti Panny Marie dal vystaviť.

V šerej dialke na východ černejú sa končiare našich rodných Bielych Hôr nad Požňom.

Pohľad z tejto dráhy je skoro tak utešený, jako z väže sv.-šťa. kostola vo Viedni (435' 6" 8" vys.) z utešenej gloriety (r. 1775 Hohenbergom vystavenej) v Schönbrunne, jako z budínskeho hradu na peštianske nábrežia, alebo konečne skoro taký rozkošný, jako z väže sv. Víta na Hradčanoch na stovázatú matičku Prahu.

Od Liesingu nabýva krajobraz vždy väčšej povábnosti.

Vrchy zdajú sa nám sblížovať, zjavuje sa nám vchod do idyllicky utešenej doliny „Kaltenleutgebnerthal“-u, ktorá zprava Kalksburg-om, zľava Rodaun-om strážená je. Obe tieto dedinky poskytujú oku zvláštny požitok.

Dolinou touto celou preteká vodovod,

„Wiener-Hochquellen-Wasserleitung“ nazvaný, ktorý u samej päti Alp žriedlo svoje má.

I zjaví sa nám v romantickej krajinke Perchtholdsdorf a letmo prechádzame tehelne Hetzendorfské, kde české ruky ročne do 50,000.000 tehál vyrábajú, ktoré viedeňským prielavom do Viedne sa dopravujú; a tak jako viedeňskú svetovú výstavu vyviedli ruky slovenské, tak i nová Viedeň povstáva rukami českými. Či nám tu neprijde mimovoľne na myseľ osud Židov v Egypte robotujúcich?! Ano, dobre hovorí náš slavný Kollár:

„Sláv i vrabím dobre činiť zvyknul
Tak, že pro svou velkou dobrotu
Často přicházíva na psotu!“

Prišli sme do Mödlingu; na pravej ruke máme ústie romantického údolia, nad nim predhorie Alp: „Viedeňský les“ (Wienerwald) a „Brühl.“

Na vysokej homole vidím podivné stavanie, „Husarentempel“ menované. Knieža Lichtenstein dal pomník ten vystaviť na pamiatku husárom, ktorí ho v bitve pri Slavkove r. 1809 vysekali, sami ale padli. Pri Mödlingu vidím zprava i zľava železničnej trati utešené vinohrady, rozložené na planine. Krajinka je to bohatá, vozduch balsamový.

Na ľavo uchyľuje sa pobočnia dráha k cisárskemu letohradu — Laxenburgu (Laxenburg), kam práve po tieto dni dorazil mal „kráľ všetkých kráľov,“ „syn slnka a leva“ — perský šah Nasreddin. Včera mal som šťastie vidieť jeho ľudí v jednej viedeňskej kaviarni; museli to byť najmenej tiež dáki „synovia mesiaca a tygra,“ lebo len tak jak smeťami rozhadzovali zlatom; no ja som videl v tých bradatých, zachmúrených galganoch samých Rózsa Sandorov, i pomyslel som si svoje — vediac, jako i teraz, keď tento asijský tyran tak pompósne tiahne cez Rusko, Prusko, Anglicko a Francúzsko na viedeňskú výstavu, tisíce jeho ubohých pôddaných mre hladom. Prípravy k jeho uvítaniu robily sa veľiké. Na 50 vozňoch išla vraj jeho batožina, ťažká od zlata a drahokamov. Boložeby to reku pre nás, — hneď by sa k nám hlásila hambiacca sa za chudobu slovenskú a

opustivšia nás, nekdy na svoj rod pyšná, slovenská aristokracia! . . .

Vojsko hrnulo sa do Laxenburgu k uvítaniu toho zriedkavého hosta.

Ačkoľvek poberajúc sa popri ňom do sveta nebotyčných Alp, Laxenburg navštíviť teraz som nemohol, opíšem ho preca, pretože som nedávno tam bol a opäť, včas príchodu šahovho, ta ísť zamýšlal.

Keď sú letohrad a zahrada v Schönbrunne dla nového vkusu, jako letohrad francúzskych panovníkov vo Versailles v slohu modernom, miešanom vyvedené, nachádzame v Laxenburgu veľkým nákladom vybájený romantický stredovek. V prosred jazierka, či rybníku 45 jutár veľkého, vypína sa na ostrove malebný rytiersky hrad Františkov (Franzensburg). V parku, ktorý je v anglickom spôsobe založený, dve hodiny v objeme veľký a v ktorom sa nachádzajú umelé vodopády, jaskyne, chrámy, mosty atď., sriadené sú dla vzorov stredovekých i rytiersky dvor, hrobka a kolbište. V hrade Františkovom nakopené sú z celého sveta pamätne starozitnosti. Pamiatky a pozostatky starobylych budov a chrámov, jako nábytok, čalúny, ozdoby, krby atď. našli tu svoj útulok pred zahynutím. No nielen náradie a náčinie vniutorné, ale i celá stavba, dlážby, okná atď. sú z takých starozitností vyvedené. Veľký počet zaujímavých predmetov nemožno mi tu dopodrobna vypisovať. Vidím na stenách početné podobizne rozličných vladárov. Nástolne náčinie je vybrané z predmetov umeleckých a veľmi vzácných. Zo starobilého sídla Babenbergov v Klosterneuburgu pod „Horou Leopoldovou“ prenesená je sem celá zámocká kaplnka z XIII. storočia. Krb v slavnostnom tereme je z opátstva Cvetelského 400 rokov starý; 700 ročné tabernaculum je tiež z Cvetlu; z jedného štýrského chrámu maľované okná z XIII. storočia. Nachádzame tu i staviteľské pamiatky z XII. storočia, jako i vzorku zrúcanín Habsburgu s okolím verne dla prírody vyvedenú. Prvý základ v Laxenburgu položil r. 1377 vojvoda Albrecht III. Po rozboření jeho Turkami bol od cisára Leopolda I. ešte vkusnejšie vystavený. Maria Terezia ho rozšířila. Cisár Jozef II. bavieval sa tu letního

časú veľmi rád. Konečne dal František I. jak park znovu sriadit, tak i všetky staviská nákladne opravit. A tak Laxenburgský hrad s parkom, ležiaci tri hodiny cesty od Viedne na juh, je skladom najrozmanitejších vzácností a pamiatok starobylych. I odporúčam každému, kto Viedeň navštívi, aby nelutoval tých niekoľko krajciarov, ktoré vydat musí na južnej dráhe železničnej, i obzrel si tento pomník starozitností stredovekých.

Vrátme sa zpät na našu cestu, vedúcu k snažným Alpám!

Od Mödlingu ideme letmo samými vinohradmi. Zprava i zlava máme krásne letohrady, dedinu pri dedine, úhladné, jakoby z cukru, že až človeka srdce zabolí, keď si pomyslí na naše ošarpané dediny v hornom Treučansku, najme na Kysucach.

Blížime sa k Badenu chýrnyimi vinohradmi popri Gumpoldskirchen-u a Pfaffenstätt-u. Letíme morom viníc. Kukuričné a višňové sady predstierajú sa pred zrakom našim. Pokročili roľníci kraju tohto sadia kôstky višňové na roľach často viac jutár obsahujúci; keď podrastú prúťiky, presádzajú jich viackrát, obrezujú, šľachtia, a keď dorastú v hrúbku, ktorej priemer (svetlosť) je skoro jeden palec a vyššie predávajú višňové paličky viedeňským tokárom. Práca táto má sa vraj voždy dobre roľníkom týmto vyplácat. A či by to nebolo i pre naše podtatranské kraje výnosným hospodárením? Rozmýšľajte o tom spanilomyslní, pokročili naši bodri roľníci, či by sa i vám toto odvetvie národného hospodárstva nevyplatilo!

Prišli sme na stanicu Baden.

V romantickom, Zniovskému veľmi podobnom údolí nachádzajú sa veľmi navštevované kúpele — Baden. Viedeňčania robia sem každodeňne výlety; najviac jich navštevujú zdraví nemocní a preto je týmto „nemocným“ v Baden-e tak zdravo. Hlavnia trieda úhladného mesta Baden-u, ktoré počítuje 5000 obyvateľov a už v prvom storočí Rimanom pod menom „Aquae Pannonicae“ známo bolo, od nádražia ku kúpeľom je obľúbenou prechádzkou, ktorú najme vojanskí dôstojníci obľubujú. V rozkošnej, usmievavej krajinke leží Albrechtova villa „Weilburg,“

neďaleko nej v rumoch pevnosť „Raueneck,“ ktorú Bocskay zboril. Zahrady badenské sú vyhlásené čo prekrásne; taká je najme Dobbelhofova. Verejné prechádzky a sady udržujú sa starostlivo. Život je tu v lete veselý. Hráva sa tu i divadlo. Celý svet viedeňský: aristokrati, diplomati, bursovníci, vojanskí dôstojníci, jako i iné „notability,“ no i mnohý remeselník viedeňský, — žijú si tu, jako vo svojom „Wurstpratri“ zo dňa na deň „gemüthlich“ v rozkošnom tomto zátiší — život smrteľný, viedeňský. Kúpel sám má vodu sírnatú 23—30° R., obsahujúcu solany, sírany a uhľany a plyn sírovo-díkový, v 20 žriedlach; denne vyteká jej vraj na 15836 vedier. Užíva sa kúpel tento v tých istých chorobách čo Baden-Badenský. Len tak nazvaná „Römerquelle“ sa pije, ostatnie žriedla slúžia ku kupaniu. Zvláštnu romantickosť poskytuje blízke údolie „Brühl.“

Blížime sa k mestečku Vöslau.

Vľavo máme utešenú rovínu, jako pri Požoni alebo Nových Zámkoch, vpravo vršky s vinohradami, nad nimi v dialke strmí Sytnu podobný vrch „Šňaziak“ (Schneeberg, 7080' vysoký) a ačkolvek máme 28° R. teploty, pokrytý je jeho vrcholec bielym jako páper sňahom. Víno vöslauské je svetochybné a nepatrné ináč mestečko Vöslau okrášľujú úhladné paláce, gotický kostól a početné továrne v celom jeho okolí.

Spiechame popri Leobensdorfe kukuričnými sadami, Felixdorfe s početnými továrňami, vľavo pri Theresienfelde, ktorú osadu Maria Terezia založila, — k Novému Mestu (Wiener Neustadt).

Vždy nové a nové panoráma predstiera sa zraku našemu.

Od Viedne až po Viedeňské Nové Mesto je krajinka veľmi priemyslná, továrne a iných závodov je tu mnoho; zdá sa mi, že viac jako v Slieszku okolo Tešína. Dédinky a mestečká sú veľmi úhladné. A toto všetko svedčí na nemalý blahobyť tamojšieho obyvateľstva. Najpamätnejšie a historicky najdôležitejšie je Viedeňské Nové Mesto, ležiace na potoku Rohrbachu, má okolo 16.000 obyvateľov. Posial je ohradené, má päť brán, j delí sa na štyri štvrti: Minoritskú, Sväto-

trojickú, Ženskú a Mužskú; obsahuje tri námestia s 30 ulicami. Zo stavání vyniká bývalý, r. 1186 založený vojvodský hrad Babenbergov, ktorý dal vystaviť Leopold Cnostný a ktorý Maria Terezia roku 1752 vojanskej akademii prepustila. Tu mimo Benedeka, Gyulaya, Schika, i slavný Radecký bol vychovaný. V tomto stavisku pamätná je kaplnka sv. Jura s nektorými starozitnosťami, jako malbami na skle z XV. storočia, ohromným znakom od Lercha malovaným. K hradu prilieha park 313 jutier veľký s pomníkom grófa Kinského roku 1830 postaveným. Na prúčeli akademie možno je čítať: „A. E. I. O. V.,“ čo má vraj znamenať: „Austria erit in orbe ultima.“ Bodaj by sa proroctvo toto vyplnilo! A ja myslím, žeby sa i vyplnilo, keby v Rakúsku Prusov a Maďarov nebolo. Veď známo je, čo povedal nedávno náš slavný Palacký! Akademikov býva tu na 400. Na nádvorí je pekný pomník Marie Terezie, dielo to Gasserovo. Farní kostól pochádza z XIII. storočia, má dve vysoké väže, staváňý je v miešanom romanskom a gothickom slohu; keď tu bolo roku 1768 zemetrasenie, bola táto bazilika veľmi porúchaná. Kláštor Cistercitov r. 1444 cisárom Fridrichom založený honosí sa gothickým kostolom najsvätejšej Trojice. Na mestskej radnici nachádzame mnohé starozitnosti, medzi inými pohár Matiaša Korvína, čo pamiatka pokoja, ktorý uzavrel s Fridrichom IV. v Novom Meste. Nachádzajú sa tu i iné mnohé klenoty a starozitnosti. Z ústavov menujem len gymnásium r. 1666 založené, tri špitály, sirotáreň r. 1832 založenú a divadlo; mimo toho sú tu továrne na baršoň, stužky, pradelne na pavlnu, papierňa, chybná strojareň Güntherova, ktorá pre dráhu Semeringskú vyhotovila druhou cenou vyznamenaný parostroj. Mesto založené bolo medzi r. 1192—1194 Leopoldom Cnostným a od Leopolda I. vyznamenané bolo pre svoju oddanosť názvom „vždy verné mesto.“ Roku 1233 uzavrený bol na hrade pokoj medzi Andrejom, kráľom Uhorským a Fridrichom Bojovným. V rozličných válkach dobyté bolo mesto toto nekoľkoráz, jako na pr. r. 1486 kráľom Matiašom, ktorý keď sa ho zmocnil, hneď sa začal

podpisovať kniežatom Rakúzkym. R. 1834 lahlo skoro celé mesto popolom. Tu narodil sa Fridrich IV. a Maximilian I. Pod Leopoldom I. dokončili tu r. 1671 chorvátsky bán Zrínsky a velmož Frankopán krvavým spôsobom svoj život, následkom revolúcie, ktorú boli podnikli. Náhrobok jich vsadený je pri vchode do spomenutej baziliky.

Na stanici postál vlak na niekoľko minút a so súdruhom išli sme si po viedeňsky zaraňajkovať, bo sme sa z Viedne veľmi náhlili a i na žalúdok zapomneli, ktorý teraz ale raisonirovať začal, vidiac, jako my štedre ducha a jeho poslov — oči krmime. I museli sme dať, „čo je cisárovo, cisárovi.“

Stolíky s pivom, vöslauským vínom a virštlami boly v pravom smysle slova obliehané a dobývané; socanie, trmavrma, jako pri vstupovaní do vlaku. Každý cheel tu raňajkovať, jako by sme všetci rovnaké túžby boly sdelovali. A nie div, veď tu dostane človek vyhladovaný znamenité pivo, svetochýrne vöslauské víno, dobré pečivo a virštle. V okamžení vyprázdnil som pohár piva, nemysliac na cholera, ktorá vo Viedni a i

v mojom domove nešeredne zúrila, čo som sa však len neskôr dozvedel. Šťastný, bezstarostný človek je jako dieťa. Bol som i ja takým dieťaťom. Oj, kebych mohol nim vždycky byť! Ale na bok túžby a jarabie nádeje, človek musí byť i prozaistom — to žia la žalúdok. Chytím do jednej ruky virštle, do druhej zemličky, nečakám, kým mi sklepnik dva krajciare vydá, bo sa bojím o svoju tobolku, slovenskými spisovateľskými krvopotnými mozolami naplnenú, i pádim k vozňu, za mnou môj priateľ s butelou vöslauského. Obzrem sa, i prišlo mi na um zniokláštorské alumneum. Čo som ja robil, robili všetci, každý uhrýzal svojim spôsobom. Keby to bol Štefan Pínka videl, boly by mu slinky za sáry kvapkaly.

Vo vozni sriadili sme si len ešte opravdivé alumneum a môžem povedať, že sme za niekoľko krajciarov znamenité viedeňské raňajky mali. Víno vöslauské upijali sme po našsky zo sklenice, súdruh na zdravie svojej rodinky, ja k tomu na zdar môjho drahého — slovenského národa.

(Dokončenie nasleduje).

Supplikant.

Zlomky z denníka.

Od Ludovita Kubániho.

(Pokračovanie.)

V Zaj-Uhrovskom zámku je hostina, totižto len obyčajný, každodenný obed, ale pre alumnistu to i viac jako hostina. Pán gróf zdržuje sa síce na tento čas v letňom kaštieli až hen pri Trnave v Bučanoch; ale tu i po čas jeho neprítomnosti prikázano variť pre hosťov tak, jakoby sám pán gróf doma bol. A dnes tu hostí plno. Deputacia slavnej stolice Trenčianskej mala do obedu jakési pokonávanie v prospech samého grófa, preto tuná námestník županov, služnovci, merníci, pravotári a kto vie jakí ešte vedľa plnomocníkov a úradníkov grófskych. I prikryto je vo veľkej obediarni na prednej čelnej strane zámku, do nejj vedie dosť jasná a priestranná

chodba, povesená samými podobizňami členov rodiny z predošlých stoliť. Za vrch stola sedia stoliční páni, za nimi grófski plnomocníci a pravotári; úradník zámku sám dáva pozor, aby všetko šlo poriadkom a pred každým tanierom stálo víno i trojaké, ba komu tak lúbo, poslúžili i rezným pivom. Konečný hosť, vlastne čo do trovenia a užitia hlavný hosť za stolom sedí pred krčahom piva — náš Bedárek.

Bedárek za grófskym stolom — a my kde? .. My pražíme sa ešte na poludňovom slnci kanikuly a nič nestojí ani vystretý paraplej či dáždňik proti nemu. My biedne doliezame do fary Zaj-Uhrovskej, kde pán

farár od obedu vstávajúc vyšparcháva si zuby, na jehož tvári čítame: „pozde, milý drozde!“ My predstavíme sa mu pokorne síce, ale zreteľne, kto sme, čo sme; on leda povie „dobré, dobré“ a ani neozrúca sa o nás, kráča k bočným dverom. Dvere vedú do kuchyne, čo keď badá, sám Hladovanský uháda, že je ešte nie so všetkým zle. Ale na dotaz pánov farárov ozve sa prázdny hlas práve z tej strany, odkiaľ sme najviac čakali: „Veru tu, jich milosť, nič nezvyšilo sa od obedu.“

„Pri najlepšej vôli nemôžem vás pohostiť,“ obráti sa pán farár k nám; „sám som s chovou na tenko pri nedbalej čeladi, keď moje domáce odišly mi do kúpeľov. Sadnite že si, podajte knižočky.“

My to vykonali rýchlo; ale pán farár prezeral knižočky a prevracal všetky strany zdľhavo. Stačil nasýtený baviť sa prezeraním mien a darecov troch stolíc či aspon seniorátov. Hádam si i pripomínal, jako on supplikoval dakedy. Nás ale „mrle jedly,“ keď ešte i na zápis musel napred zhladúvať perá a do čiernidla vody nalievat. Konečne zapísal, knižočky i s peňazmi nám odovzdal; my porúčali sa, ba šli sme von dvermi jako takí, ktorým na „prázdno zuby klepnú.“

„Hja, počkajteže bračekovci! Takto vás preca prepustiť nesmiem. Hej Zuzka, Zuzka!“ volal pán farár odrazu i za nami i na služku. A hneď i vyhovára sa nám, jako pozabudol sa, že dnes v zámku trocha pozdejšie započatý, ale tým dlhšie trvajúci obed má byť; jako tam z rozkazu jeho milosti pána grófa a generálneho dozorca opatria nás dokedy len chceme; jako „nám tam bude ani pavúkom“ dokládal, keď videl, že na túto zvesť naše Hladovanskovské tváre vyjasnievajú sa. I dal hotovej k tomu Zuzke rozkaz, aby zaviedla nás a predstavila pánu úradníkovi v zámku.

Tomuto opamätaniu sa pána farára máme čo ďakovať, že vopred mohol začať som s opisom grófskeho obedu, bo o chvíľku sedel som už pri ňom z očí v oči s Bedárkom a moji už teraz verní kamaráti zasadli si popri mne. Iste bolo už len polobedu, ale i z tej polovice polovica hojne by bola doštačovala pre ktoréhokoľvek po dosťahoch i

na pečeného vola udreť hotového Krotoniadesovského alumnistu. I toho pivca len mierne dostalo sa nám, bo Bedárek pred nami usiloval sa na dno temer polokovného krčaha; ale preca bolo čím zaliat chutné trojaké pečenky.

Po jedení ostávali naši stoliční páni ešte sedieť. Pozapalovali na pípky, dopíjali vínko a málo dbali na nás, zaňatí súc politickými rozhovormi, do nichž nám i tak neprichodilo zamiešať sa. Konečne prešli i na rečové otázky. Debachovali (hromžili) na školy, v ktorých ešte po latinsky a nie už po maďarsky vyučovano býva, jako to vraj požaduje duch času a potreba krajiny. Zvláštnym trnom v oku boli týmto pánom slovenské ústavy na evanjelických lyceách a tú milú našu Levoču, do nejž pred rokom prestahovali sa etitelia a učedníci Štúroví — tú poobracali zo všetkých strán. Tá bola v žalúdku i nášmu neprítomnému síce hostiteľovi. Štúr bol rodák zo Zaj-Uhrovca: hrmelo to teda zo všetkých strán. To dotýkalo sa hlavne Bedárka, on to cítil a mrvil sa na stolci a premieňal tvár; ale nebol sa predstavil jako vyslanec Levoče a tuším ešte len teraz za dobré uznával, zastávať incognito. Bezpochyby si myslel: „vela vrán i koňa zedia — čože si ja bedár počnem proti toľkým a tak mnohým!“

Mne sa to videla byť voda na môj mlyn. Dupal som jednoducho: „My z Gemera a Miškovca representanti škôl maďarských — aspoň probujeme či i skutok týchto pánov zodpovie rečiam jejich. Tu trocha pomstím sa, nie síce za Bedárka, ale za vec.“

I vstal som uctive, vzal svoju i mojich kamarátov knižočku a odporúčal som v hladkej maďarčine.

„Á — magyar iskolák — to je niečo iného!“ preriekol tučný pán za vrch stola a posadil okuliare i prezeral knižočky. Tu i tu síce pokrútil hlavou, tuším kde príspevky po slovensky zaznačené boly; ale kázal si dať kalamár a pero.

To bolo heslo k povstaniu od stola. Vstali všetci a — k mojmu podiveniu práve mladí bradáči, ktorí na latinčinu, slovenčinu a Levoču najviac debachovali, vytrácali sa von. No žatva preto vypadla dobrá a my s po-

klonami prijímali zlatky, ba prvý tučný pán pochlapil sa i pätkou na Miškovec.

A Bedárek? Nuž len sedel a sedel jako prikovaný tam za stolom; trebárs už dobrá polhodina mňala sa, jako vsetci vstali. Tvár jeho bladla a menila sa ešte častejšie. Ináč som nemyslel, len že to od závisti, keď my žneme a on nemie ani ceknúť, aby neprezradil sa, že i jeho prítomnosť viac, jako zbytočná je v zámku pána, ktorý vlastne boj vedie s Levočou a jej slovenským ústavom. Pokorne pozrel som na tvár jeho, bál som sa, že ho porazí; tak premenený vyzeral.

Sluhom bolo podivné, že ten jeden ešte sedí, kde oni všetko už odpratali zo stolov. Na úradníkovi bolo poznať, že už hanbiť sa začína za nezdvorilosť študentovu, ktorý ani nezná, kedy vstať od stola. Keď ale chcel ho už tuším upomenúť, že čas je vstať a pozrel mu do premeneného obličaja, s patrným predesením vyvolal:

„Páne, čo vám je? Vy ste nemocný.“

Vsetci obzreli sa na Bedárka a patrne čítali nemoc na tváre jeho. Tučný pán z opravdovej sústrasť obrátil sa k jednému zo svojich známych:

„Nože bračok,“ hovoril, „ty si taký pol-doktor a neraz si už uhládol, čo komu chýbi, slutuj sa nad ubohým študentom, čo mu je.“

Oslovený obstarný pán pristúpil teraz k Bedárkovi. Skúmave pozrel mu do tvári a omakal puls. Všetkých zraky obrátené boly na skúmavého pána a na Bedárka a každý inú nemoc — snať i nenadálu a hroznú zdal sa veštif. Skúmavý pán ale ohmatal svoj puls a dost komične pristúpil i k svojmu tučnému bratovi a chytil puls i tomu a zase pristúpil k Bedárkovi a makal puls a nazrel mu ešte lepšie do očí. Konečne otvoril ústa a „contincuer omnes, intenticque ora tenebant“ t. j. nadstavte si uši a počujte úsudok naozaj múdreho, improvisovaného pána doktora:

„Tomuto mladému človeku je nič; jeho puls, vyjma maličkú z jakejsi duševnej mne neznámej príčiny pošlú alteráciu, celkom tak bije jako môj alebo bratku tvoj. Prirodzene ani ináč byť nemôže, bo i ja i ty i on užili sme rovnak štedrý obed a nazreli sme sa do krčiazkov. No my zvykli tomu, ale stu-

dent nezvyklý musel ostať na mieste a musí ešte sedieť alebo lepšie ležať, kým mu pretroví. To je vidíte, tak i pri pažravej ozrute štrkacom hadovi, keď prehltnie zajaca lebo baranca, musí ležať, kým mu pretroví.“ —

A tak ďalej a tak ďalej pokračoval starý pán vo svojich lekárskych a prírodných poznámkach a kto vie čo za veselé poznámky a rozpravy vyvinuly sa z toho.

No svedkovia toho sme viac neboli; bo Bedárka odvieďol pán úradník do osobytnej. práve len pre študentov v zámku pripravenej chyže a slovo „musí ležať, kým mu pretroví,“ bolo nám heslom k odchodu, aby sme ďalej koristili z Bedárkovho ležania.

VI.

Apo Čendekovič, či „Starý a nový svet.“

Bedárka predstihli sme, ale čože dostihli sme? Vo fare M. Stankovskej uvítali nás tým: „Vätsia hrbka pýta viac!“ V skutku, pekná to hrbka, vari zo všetkých kútov sveta posbieraného žiactva. Kedysi, ktorísi profesor majúc preplnenú triedu žiakmi, aby oblahčil si pozorovanie prítomných i neprítomných, pousadzoval najčastejšie meškajúcich do prvých dvoch lavíc pred katedru a týchto už lendla známeho, nebeský zvieratník v sebe obsahujúceho veršika čítaval: „Sunt aries taurus gemini etc. t. j. Baran, býk, sú blíženci atď. bližnatá mu to boli vsetci. Nechcem síce ani nemôžem k takýmto bližňatom či bližencom pripodobniť ani seba a ešte menej odo mňa výbornejších tu prítomných, chcel som len povedať, žeby tu pre každú z devät Mús viac jako jeden snúbenec bol doliezol sa, keby tak Músy boly chceli zasnubovať sa s tymito synmi umien a vedby; chcel som povedať, žeby ani ten niekedajší pán profesor nebol mohol počítať nás na svoj oblúbený dvanástny zvieratník. Počet nebeských znamení prevýšený bol už, keď sme my vám známi traja kamaráti došli.

Že naše supplikantské srdce ulaklo sa jich jako kobyliiek pred nami, za nami, vôkol nás všetko pustošiacich, to uhádnete. Potesili sme sa trocha len tým, že sme ešte v dobrý čas došli.

V dobrý čas hovorím, bo pán farár práve volal na svoju obstarnú gazdinku:

„Babko, dones chleba a tam toho sadnutého; študenti by už jiedli!“

Poslušná babka priniesla a postavila dva veľiké mliečniky toho sadnutého na stôl, k tomu prázdne hrnčoky na nalievanie a celý chlieb.

„More patrio, bračekovci,“ hovoril pán farár, nalievajte si a jedzte. Nožiky máte jako poriadni perostruhači pri sebe, odkrojte si tak po alumnicky. Čo mám, to dám; ale na chudobnej dedinskej fare nemáte čo v jiedlach preberať.“

Túto zkušenosť sme si už dávno nadobudli, prieborní naskrze sme neboli, ale hladní bez pochyby i teraz, jako naveky. No, podivno, k jedeniu nepriberal sa žiadon. Ja prvý nie, bo myslel som si: „quid hoc ad tantam sitim,“ t. j. veď by sme my vypili celé more mlieka, dva mliečniky to — „ani psu mucha“ medzi tolkých; prenechám to potrebnjším od seba. Všetci ale boli sme už z alumnie navyklí na ten poriadok: „po staršom do mlyna“ či radšej do misy i do hrnca. A tak i tu mladší pozerali na starších, že ti začnú; ti ale nehli sa, daktorí ani v tú stranu nehladeli, pípkali si už s veľkou ostentaciou či s vystatovaním sa práve touto svojou prednosťou.

Pán farár spozoroval to a obrátil sa práve k mladším:

„Nuž čo? Neviete vy: oko zapchaj, brucho napchaj!? Nehladte tu na pánov theologov, dost že vám v alumniach sberajú masť z misy, soberte vy jim tu smotánku z vrchu. A vedzte, u mňa „hlad pán;“ „Kto z vás najhladnejší ten i najprednejší.“

Takýmito rečmi posmelený môj vždy hladný jako vlk Hladovanský, oddal sa prvý do mliečnika, jemu verne stál i teraz k boku ináč skromný Miško Vrútcanský, supplikant Modranský a ešte ktorýsi z mladších tiež nedali si dvaraz poviedať. O chvíľku už ani mačka nebola by mala čo obľízať za nimi, a keby neboli okúňali sa, boli by posbierali i drobinky počerného chlebaka. Len že tu nebolo by sa nasbieralo nerečiem dvanásť košov, lež ani medzi prsty toho zbytku, čo

ti zvýšili; ač nasýtení byť museli, bo fučali, ani Bedárek tam, kde sme to „s tou veľkou ližicou jiedli.“ No, týmto bolo čítať na tvárach čiru spokojnosť, ba úľubu nad tým, že takto predbehli všetkých a nebude sa jim jako lačným „plano snívať.“

Babka prišla posberať prázdne hrnce.

„Babka, plano si si poradila.“

„Čože pán farár, čo? Veď jako ste rozkázať ráčili?“

„Veď ale si ešte sotva štyroch nachovala. Títo nám tu i vľasy z hlavy obškľbú, jak jich do rána o hlade necháme. Nezvýšilo sa ti ešte volačo od obedu? Zastrí jim a dones všetko, čo máš!“

Babka bez pochyby na takéto rozkazy a poriadky už navyklá, neriekla nič. Prestrela obrus, položila kopu tanierov, k ním ližice, nože a vidličky na jedon kraj stola. Len čo pár ráz vybehla a pribehla, už kúrila sa misa polievky na prosried stola, kolo nej uložené boli tie zvyšky od obedu: trochu jakéhosi lekvárového cesta, pozostatky baraniny, a na česť babky buď rečeno, hodná ale hodná misa zelenej fazole. Ba jakoby bola uhádala myseľ všetkých, že ešte ani to nepostačí, vytiahla hneď z poza kachel čistým obrúskom prikrytú a po zosnatí toho, ukázalo sa, že i plnú geletu brindze. K tomu celé dva chleby zaujaly už i celý priestor stola. Poďívanie to rozkošné pre hladných!

Rozkoš ale bola i poďívať sa, jako to už teraz mizlo z toho stola. Teraz naozaj išlo už dla toho nášho hostiteľovho: „u mňa hlad pán a kto najhladnejší, ten i najprednejší.“ Tu veru mladším napred „mlyny mleli“ a jak ste dakedy vídali, aspoň slýchali, čo je to bojovanie a pasovanie sa o závod, sem mohli ste sa prísť poďívať, čo je to dosvedčovanie o závod, kto má lepšie mlyny a kto väčší pytel či „zdravý žalúdok.“

Sám domáci pán hľadel na to s veľkou úľubou.

„Česť,“ hovoril, „deje sa dnes môjmu stolu; jedzte len, jedzte, ja nezvykol som dotknúť sa ničoho, kým nevidím, že moji hostia nasýtení. To mi už odpustiť musíte, že preto nejdem s vami.“

Pri tom iste usmial sa stranou pre seba a tuším i myhol okom na starších študentov,

jako kto ešte volačo za ľubom má. No, jiediaci to nepobadali.

A podivno, starší žiaci asi traja ešte ani nehli sa z miesta. Jedon z nich, šuhaj vybladlej tvári, zrastu tenkého a nosu ešte tenšieho, prvoroční Viedeňský doktorand bol síce prikročil k stolu, svoj tenký noštok nachýlil nad misky, ale i hneď vyniesol úsudok.

„Apko Čendekovič, prihrievané jiedlá nestojá nič a prihrievaná polievka na noc to hotová otrava do žalúdka.“

S tým usalasil sa na svoje predošlé miesto na divan a pohvizdoval si. Musel byt už domáci, keď pána farára i apkom nazval. Druhý, naozaj šuhaj tučný i od súdruhov Ferom Tučným menovaný, zdal sa trocha pozde opamätat, keď už krem gelaty brindze, jako poslednie útočište hladných, pozostávala na stole. I ten, jako prišiel, tak odišiel od stola, žeby mu vraj brindza teraz nechutila. Zeby i študent mohol byt priberným, to len teraz zpozoroval som.

Nuz a ja sám že čo? Nejjedol som ani ja. Od málička rád vinul som a pridržal sa vždy starších od seba. I teraz pútali ma rozhovory jejich. Rozprávali podrobnosti deja udavšieho sa pred rokom v Bratislave, kde jako známo, opustilo slovenské žiactvo Lyceum, keď Ludovitovi Štúrovi zakázano bolo verejne prednášať reč, deje a literatúru slovenskú. Za takýto doševní pozitok rád opustil som tamtie supplikantské pozitky a zvlášť bol som uchom i srdcom celý pri tom, keď modrooký Branislav, theolog tiež opustivši Bratislavu, vykladal teraz o budúcnosti Slovanstva a o povolání mladika slovenského; bo i ja cheč som byt Slovákom s dušou i telom a rečníka o predmete tomto tak nadšeneho jako bol Branislav tento nepočul som ešte nikdy. Bol som ale i jeho pozorným poslucháčom. Čo, keď on spozoroval, pristúpil ku mne, položil mi ruku na plece a hovoril:

„Tak jest, bratku mladý, teraz čo chce byt šuhaj na volačo súci, zanechi školy maďarské a poputuje do Levoče, bo tatam prešahoval sa kvet mládeže slovenskej, tam Štúrove myšlienky najdu svoje ohnište, tam počujem dovoleno Rymavskému, vernému náš-

mu, prednášať a ukázať šuhajom našim, čo sú Tatry, ktoré zrodily jich a na jejichž velebu tam hľadia a čo majú byt Slováci pod nimi. Tam i vy stanete sa skoro bystrým jarým sokolom Tatier; bo —“

Nedal mu dokončit sám hostitel nás hovoriac:

„Bo nedrží s tamto tymi chlebármí, ale s nami, bude náš! Pozrite jich, už sú hotoví!“

Ukazoval na supplikantov strovivších i posledniu omrvinku z plnej gelaty a z dvoch celych chlebov.

More patrio začali si daktorí z nich už i pípký vytriasať, že na dobrú večeru chutne si i zapípkajú.

„Ho ho,“ postavil sa tu Fero medzi nich, len pomaly šuhajci, keď ste sa už najjedli a nám nezvyšili nič! Jiest tu svobodno jedno pred druhým, to vám už oznámil sám pán domu, ale ja musím upozornit vás, že neznáte ešte mores, keď si nepýtate dovolenie k fajčeniu.“ —

„Tak jest,“ ozval sa rozhodný hlas domáceho pána, „kto che u mňa prvýraz fajčit, nielen musí o dovolenie prosit, ale musíme ho napred i pasovať za rytiera slavného rádu fajčiarkeho a vy Tučný znáte už poriadky. Pred rokom pasoval som vás jako Apo spoločnosti za pobočníka svojho, konajte teraz svoju povinnosť.“

Pri tom usadil sa vážne vo svojom operacom stolci na prosriedku hornieho konca izby, že celú spoločnosť mal pred očima a naozaj jako svojho rádu velmajster, púšťal oblakové kotúče dymu. To už nebol ten, čo povedal vážne: „Bo nedrží s tými chlebármí;“ to bol veselý pohlavár furtáckej študentskej spoločnosti.

Babka už podruhé bola posberala prázdne náradie zo stola a Fero pobočník konal svoju povinnosť.

Na prosried stolu pololozil pekny, spiežou obručovaný, z červeného slivkového dreva vystrúhaný, temer polokovný súdok, plny dobrým nakrájaným dohánom; k tomu pohár papierových ostrizkov na zapalovanie a dve dlhé fajky. Svieca už horela na stole, zažal k nej ešte i druhú, „jako vo šábes.

„No,“ hovorí, „všetko je hotovo, dohán ten najlepší. Kto chce fajčiť?“

„Ja, ja,“ ozvali sa žiaci temer bez výnimky.

„Kto fajčiť chce, musí najprv slavnostne slúbiť, že dá pasovať sa za rytiera slavného rádu fajčiarskeho a bez všetkej odmluvy alebo i bez následovného pohnevania sa za to podrobuje sa všetkým obradom pasovania za rytiera, jakékoľvek obrady by to boly.“

S tým obrátil sa k prvému:

„Slubuješ slavnostne?“

„Slubujem!“

Tak to šlo naprad; krem Hladovansky ač rád fajčil, teraz chcel napred vidieť obrady. Pobočník odbyl ho, že teda fajčiť nebude, fajčiť nesmie.

Slub složivších postavil do dvoch radov na dolejší koniec izby oproti operaciemu stolcu, na ňomž „Apo“ sedel a díval sa na všetko. Konča radu stojacích bola na stene zástera, ktorú sme si dosiaľ ani neboli povšimli. Pobočník stál si k nej a veliaca: „Sem pozeraj!“ zosňal zásteru.

Veliký dohánový list objavil sa na stenu prilepený a u prosried neho dve dubovky (krátke, spiežou obité pípky) či zapekačky pripevnené. Po boku visela ferula či podlhovastá lopatka na údery, ktorú pobočník i hneď do ruky vzal.

Vyučená a navyklá na to babka položila práve teraz niekoľko hrubších, tenších, ostrých polien k nohám pobočníka. Tento premeral si okom znalca výšku klakadlo i výšku prvého nádejného rytiera a dla toho i vybral poleno, ktoré podložil pod stenu hore ostrím. Pojal ho za ruku, predviedol na prosried a velel:

„Klakaj i pobožkaj zapekačky, poctivý to harb slavného rádu fajčiarskeho!“

Zdráhal sa, ale klaknúť musel. Tento prvý a na najhrubšie poleno odsúdený bol oproti barbu prívysoký. Nutno mu bolo skrčiť sa, pri čom prirodzene tá nemenovateľná čiastka tela vystrčila sa von a nohavičky natiahly sa, dočím obrad bozku vykonával.

„Ryps!“ ozvaly sa ústa pobočníka a nazaj rypslo i čaplo to ferulou na nataženú nohavičku nového rytiera slavného rádu fajčiarskeho, ktorý za tým stál si zase na mie-

sto, aby nasledoval za ním druhý, tretí až do posledného.

A tak to šlo s vysokými, s nižšími ešte horšie. Tí dostávali nižšie a ostrejšie polená a ústami nedosahovali až k zapekačkám. Museli teda dohánový list triráz obližnúť, aby priúčali sa jako nedospelí k opravdovej chuti dohánovej a títo platili za priúčku nazaj kožou, snašajúc trojnásobné údery ferule nemilosrdného pobočníka.

Krčenie nosa a tváří u trpiacích, veselé smiechy a poznámky už vytrpevších alebo už predtýmto na rytierstvo pasovaných a sredečný chychot „Apu“ či veľmajstra rádu, jehož sadielko len tak triaslo sa v operacom stolci či na veľmajsterskom tróne — to všetko i viac najlepšie predstavte si pri týchto rytierskych obradoch.

Ukončenie bolo ešte smiešnovážnejšie či vážnosmiešnejšie.

Každý taktó pasovaný či ferulou pasovaný musel pokorne predstúpiť pred „Apu“ a celkom úctive pobožkať ruku. Na odmenu dostal tou istou rukou — frčku po nose. No, dost milosrdnú a Apo pri každom preriekol vážne: *Fumiga mundum!*¹⁾

Fumigovali teda svet t. j. pozapalovali si a fajčili už teraz pri uajlepšom rozmare a veselej vrave.

„Babka!“ volal toto už po tretie nás „Apo“ na gazdinu, ktorá i teraz príbehla jako veverka.

„Zabudla si, že máš dať večeru na stól! Počítaj nás kolkí sme, aby si na každého zastrela.“

„Čo večeru? Čo — na každého zastref?“ divili sa naši noví rytieri rozkazom týmto, nepochopným pre tak nasýtených jako oni boli nedávnymi pamlskami obedu a teraz dohánovým dymom.

Ale tak bolo! Pobočník pomohol babke vytiahnuť stól; táto vrtka osóbkka zastrela

¹⁾ Je to porekadlo u našich fajkárov, keď si pozapalujú: „*Fumigamus — ergo itaque — mundum!*“ Hra slov latinských: *fumare*, fajčiť a *fumigare*, zapovrhovať niečo, vysmiať sa mu. Teda jakoby riekli: Nedbajme na každodeinné starosti, na to, čo nás v svete trápi; oddajme sa bezstarostne obľúbenému nám požitku.

lopat a

hneď na devätnástich. Dobre si nás bola počítala.

Na skutočnosť ešte lepšie vyvalovali oči naši nasýtení fumiganti sveta a márností jeho, či lepšie: začínalo jim svitať, že nebodaj prefumigovali si masnú večeru pri kýške¹⁾ a pri ohrievkoch obedu.

Apo nás i to pozoroval a preriekol:

„Čo vy? Mienite, žeby sme my mali ísť o hlade spať, keď ste vy jedni posberali smotanku z mliečnikov, druhí neodpustili plnej gelate? Mali ste vedieť, že keď vás pasovať budeme na rytierstvo, príde i k slavnosti primeraná večera na stôl. Pobočník, k práci!“

Pobočník brať už kľúče zavesené nad herbom rytierstva fajčiarskeho; babka držala už hotové pintovky. O chvíľku došli sklenice plné červeným vínkom na stôl, na ňomž hneď i kúrily sa misky plné čerstvými haluškami a takže čerstvé pečienky vydávaly vôňu rozkošnú.

„Takúto večeru už i zo zdravotných ohľadov chválím,“ poznamenal na krátko nádejný Aesculap nás a prvý nedal sa núkať, keď pobočník povel: „Šuhajci, do roboty!“

Poznamenať netreba, že robota dobre šla od ruky do žalúdka, tým čo veľkodušne zapreli seba pred mliečnikmi i pred ohrievkami i pred gelatou brindze; ale tí mliečni a brindzovní rytieri škarede zazerali, kým nám to tak chutilo a oni sotva omlsnúť už vldali, čo dobrého. Apovi nášmu za vreh stola chutilo dnes dvojnásobne na pohľad chuti a rozmaru u jedních, rozpaku a nútenosti u druhých.

„Čo ty babka? Zle si počítala, o jedného na viac si zastrela a dosť nám tesno,“ hovoril pán farár, keď už trocha bol hlad utíšil a pozrel po stole.

„Nie, vaša milosť,“ odvetila posluhujúca. „Ale jeden mladý pán nechcel si sadnúť; fajčí si vonku pod stenou.“

„Pobočník, dnu ho!“

Pobočník dovedol tak pekne šikove za šticu — môjho Hladovanského. Chudák, už za mladí náruživý fajkár, keď tu dnu nesmel, vyšiel pofajčiť si von. Za pokutu

¹⁾ Sadnuté mlieko.

musel teraz fajku odložiť a všetkým ponalievať.

Bratislavci zdvihli poháre a začali tú našu samoprúv prebudzajúcu:

Hej, len vždy veselo —

Cic kozi kozina,

Ešte nám nebila

Poslednia hodina atď.

To bolo len heslo k začiatku spievania našich mladistvých národných piesni, ktoré v tom čase zavznievajú sem od Dunaja a ohlas dávaly po nebotyčných Tatrách. V našej prítomnej spoločnosti zavznelo to napred tak veselo, znelo potom i búrlivo: „Zaj — zaj — zajdú naši vrahovia!“ Zavznelo hneď i zádušne odhodlane: „Dunaju slovenský, už ta zanecháme; keď na tvojich brehoch ústavu nemáme.“ Znelo ešte lepšie v odhodlanosť posmelujúce: „Ponad Tatrou blyská, hromy divo bijú!“ Zavznelo plné zápalu: „Hej Slováci, ešte naša slovenská reč žije!“

Naši dnešní mliekari a brindziari otvorenými ústami hltali do seba zvuky týchto piesni. Najviac jak dakde dosiaľ počuli: „Buďme chlapi veseli, jako mucha v kyseli.“ Tu otváral sa i jim jakoby nový svet divov nadšenia a zápalu ducha mladistvého. Hladovanský zapomínal na fajku i na osudne s menom jeho spojený hlad a nalieval rezko, ochotne. Niektorí z mladších už znali aspoň prizvukovať k spevu; tí prizvukovali, aby skoro tak začínať a spievať umeli jako Bratislavci.

Apo nás rástol od radosti a opätovoľ: „Šuhajci, iba vtedy dobre sa cítim, keď som medzi vami. Omládam pri speve vašom. Hej, keby to nás tak boli učili! No ale, naučte aspoň vy tuná týchto mojich rytierov starého rádu, jako majú so spevom a nadšením hovoriť sa do života a ujsť svetu chlebarskemu.“

To zas nebol ten veselý furták medzi študentmi, to bol už muž za niečo vznešenejšieho nadšený.

No vtedy nestačil som diviť sa týmto aspoň zdanlivým protivám; bo prečo človek za niečo vznešenejšieho zaujatý nemohol by i rozveseliť sa žartovne a kto žartovný prečo nemoholby i nahnúť sa, oduševneným byť za vec vznešenú, vážnu, prísnu?

I predstavil som vám veci tieto, jako našiel som jich v skutočnosti na mojej supplikantskej púti a zvlášť tuná u Apu Čendekoviča: z jednej strany domierajúci svet obyčajného chlebarskeho studenstva, z druhej strany už svet mládeže zápalistej, nadšenej za svätú vec, pravdu a život slovenského národa.

Šlo už prez poľnoc, keď pobočník a Hladovanský robili poriadky na noclah. „Apo,“ Branislav a doktorand odobrali sa do izby na druhej strane domu, kde pre každého jedného bola postel odpravená. To značilo trojcisárstvo europejské; cisári tam spali po jednom v posteli. Starších upravil pobočník do vedľajšej izby, kde i sám miesto mal a kde spali po dvaja v jednej posteli. To boli kráľovstvá a králi. Konečne v najprestranšej izbe, kde bavili sme sa, ustlala sebe — republika. Babka doniesla slamy, Hladovanský

(Dokončenie

ju porozprestieral na prosried izby; z dvoch postiel a zo šatníka kto čo mohol, to pochytal: perinu, vankuš, paploneček, kepenček a čo iné; vyvalil sa, kde chcel — a spal jako v oleji

Cisári a králi museli zachovávať dvorskú etikettu t. j. smeli vstávať a búriť len, keď „Apo“ vstal, čo po takejto spoločnosti obyčajne len o desiatej pred obedom bývalo.

Jediná republika mala právo vstávať, kedy sa komu líbilo, či jako koho práca a cesta nútila. Babka vypravila každého s chlebom a brinzou do práce a cesty. Tohoto práva použili sme dost' zavčas rána my republikáni t. j. supplikanti: tí čo sme jich tu prvýraz videli. Šli všetci nahor, my traja nadol; tí za nami, my za nimi na supplikantskú svaťku, keď smotánku boli sme si už posberali jedni druhým. jak nám ti zdola tak my jim zhora slovenského kraja.

nasleduje).

Jungmannova slavnosť.

(Dokončenie.)

„Nehovorím nič nového, keď poviem, že Jungmann zostane českému národu vzorom vlastenectva, lásky k vlasti a národnej snahy, vzorom humanity, vysokého vzletu myšlienok a vôbec všetkého vznešeného; vzorom, jehož žiar rozšírila sa v našom národe takou mierou, že prekvapilo to nie len mňa, ale i mnohého z Vás, keď videli sme dnes, že nielen náš celý národ prišiel sem, aby stal sa účastným dnešnej slavnosti, lež že prišli k nám hostia i z dalekých krajín, aby podiel brali na oslave nášho velikána. Zajiste dovolíte mi, abych menom oslávenca a národa poďakoval sa všetkým tým, ktorí prišli sem z cudziny, aby tiež vzali účasť na tejto našej národnej slavnosti. — Konečne volám, jako i tisíce so mnou, z celého srdca: Nehynúcu pamäť a slávu nášmu otcovi, nášmu oslávencovi Jozefovi Jungmann!“

„Večná mu pamäť!“ ozvalo sa shromaždením, a hlučné „sláva!“ rečníkovi.

Po Palackého reči ujal sa slova sriebrovlasý starček, vrstovník oslávencov, dekan Marek, ktorý pohnutým hlasom hovoril: „Zaiste, dovolíte pánovia, abych čo vrstovník slavného Jungmanna, priniesť smel prípitok oslávencovi, s najvrelším želaním, aby meno a duch Jungmannov prevanul celé Slavianstvo a po tisíc rokoch aby v českom srdci opäť vzplanula tá žiar, ktorá plnila Jungmannovo srdce. Láska k vlasti, neunavenosť a horlivosť, nech dľa Jungmannovho vzoru vzplane vo všetkých českých krajoch, ku blahu vlasti a človečenstva.“

A nato pripil Marek ešte menovite i rečníkom, ktorí o Jungmannových zásluhách včera a dnes hovorili. Zatým oznámil hosťom prof. Zeithammer, že „ku tejto slavnosti došlo vyše 200 pozdravujúcich telegrammov, z Čiech i z cudziny, plných vrelého súhlasu s našimi snahami, a privolávam všetkým, ktorí spomenuli si na náš národ, na zdar a

na slávu!“ Po malej prestávke hlásil sa ku slovu starosta Lublanského Sokola, Jozef Nollí, a prehovoril v slovinskej reči. Zdravica jeho vyvolala veľké nadšenie. Keď utíšilo sa trochu rozčúlenie myslí, vystúpil srbský státny radca, Janko Šafárik, a hovoril po česky. Nasledovalo hlučné „sláva!“ a hudební sbor hned na to intonoval našu slovenskú „Hej. Slaviani, ešte naša slavianska reč žije!“ Sotva zatíchla pieseň, povstal Viliam Paulíny-Tóth, a povedal nasledujúcu zdravicu:

„Ctené panstvá! Po odznení sladkých zvukov tejto, pod slovenskými Tatrami zrodenej piesne, asnaď najprirodzenejšie bude, keď ja ujmem sa slova, čo podpredseda, čo zastupiteľ „Maticy Slovenskej,“ donášajúci Vám srdečné pozdravy od bratov, jichžto kolíska bola kolískou i slavného Kollára i veľkého Šafárika. Drahí bratia, Váš povsechne milovaný nestor (dr. Palacký) vo svojej tuná prednesenej reči povedal, že vyslovuje nám z rôznych vidiekov cudziny do Prahy ku Jungmannovej slavnosti došlým hosťom, vďaka českého národa; na toto jeho vyslovenie vďaky som ja tak smelý úctive poznamenať, že my za tento náš skutok, t. j. za náš príchod do Prahy ku dnešnej slavnosti, voskrz nezasluhujeme zvláštnej vďaky, lebo my vykonali tým jednak len svoju prísnu povinnosť, jako Vaši bratia. A my osviezení boli u Vás na duchu a myslí, a veru takejto sviežosti súrne potrebný je národ krivdený, odstrkovaný, lebo pri svojich ťažkých námahách potrebuje zmužilého ducha, statnosti a vytrvalosti, ktorýchžto cností vznešený príklad spatrujeme pri Vás. Ano, bratia, je to našou vzájomnou povinnosťou, tešiť sa našim úspechom vospolok; a my veríme, že keď i na Slovensku rozjarí sa raz duch národnej vzdelanosti, a keď i my tam sláviť budeme slavnosť tejto Vašej podobnú, hovorím veríme, že i Vy ochotne dostavíte sa medzi nás, a budete ujistení, že vtedy aj my uvítame Vás s tou bratskou uprimnosťou, s ktorou uvítali ste Vy nás pri tejto slavnostnej príležitosti. Lebo beda by bolo bratom Slavianom, keby oni vzájomnenenavštevovali sa pri radostiplných slavnosťach; ale storáz beda by jim bolo, keby nepamätovali jedni na druhých v biede

a neresti, keby nemali bratského súcitu pre tých, ktorí navštívení sú národním nešťastím. Nezapomínajte, bratia moji, obzvláste v blahých okamihoch na neblahých svojich bratov, medzi ktorých, bohužiaľ, pripočítat nutno i náš milý, duševne i hmotne za inými príliš zaostalý ľud slovenský, Vám pobratimný, Vám Čechom dla krve a reči najbližší. No sú, ktorí tvrdia, že prestali sme byť Vám najbližšími, lebo vraj odtrhli sme sa od Vás; — avšak čo nás delí? — pár litier; nuže netrhujme o ne, v pokoji nechajme litery rôzné, a duch nech nás obživuje jeden. Ano, bratia Češi, často počúvame tie hlasy, že my na škodu oboch nás odtrhli sa od Vás; a tieto, iste len z puhého nedorozumenia povstávajúce trpké výčitky, bratia moji, sú jedny z tých najbolestnejších úderov, ktoré dostávajú sa nám údelom od neprajného osudu, lebo verte, že čo naši oslávenci pred štvrtstoletím učinili, to urobili len z puhej nutnosti; — no ja som toho pevného presvedčenia, že keď sa s bratským srdcom a rozumom prizremo tej veci: nemožné je ďalšie nedorozumie medzi nami. My uprimne želáme si literárnu svornosť a shodu s Vami, o tom Vás ujistujem čo podpredseda a zastupiteľ nášho vedeckoliterárneho ústavu; lebo príčinou nášho odlúčenia nebolo hľadanie neshody, nie baženie po nesvarách, lež príčinou jeho boli — abych sa tak vyslovil — literárno-ökonomické ohľady. My to dobre vieme, že náš ľud veľmi zaostal za Vaším ľudom, a povzniesť ho ku vyššej vzdelanosti, aby jako tak stačil časom za Vami kráčať na poli osvety, bolo možné len jeho vlastným materským jazykom, jeho všetkým rovnako srozumiteľnou slovenskou rečou; preto hľa naša slovenská literatúra zaoberá sa zväčša len — dovoľte mi plebejný výraz — pečovaním o kuchyňské potreby duševne hladnej rodiny, ku ktorým patria menovite mravnopoučné, poučnozábavné, hospodárske a na našu minulosť sa vzťahujúce spisy; — v potrebách vyššieho umstva a vedy ale odkázaní sme na Vás, a verte, že ktorý Slováč Vašu Prahu navštívi, ktorý nazrie tuná do Vašich vedeckých a umeleckých ústavov, ktorý bol svedkom Vašej dnešnej velikej slavnosti: ten

istotne uzná, že na poli vedy a umenia je budúcnosť naša odkázaná na spoluidenie, menovite s Vami; áno tu a nikde inde kyne nám na tomže poli skvelá budúcnosť. Tak to myslím ja a tak myslia to moji početní priatelia na Slovensku. A po takomto osvedčení sa z našej strany, verím, že konečne vymyznú tie čierne tóne neblahého nedorozumenia medzi nami: veď krv nie je voda, a my, bratia! sme jedna krv a jedna kosť: nuže milujme sa! — Ja pripíjam na vzájomné bratské dorozumenia sa bratov Čechov a Slovákov, jýchžto otcov prach a popol spoločne spočívajú na nejednom bojišti; — ja pripíjam na zdar našej úplnej shody, aby — jako sme jedno boli v minulosti, práve tak jedno sme boli aj v budúcnosti, svorní a shodní jako jedno telo a jeden duch. Živili bratia Česi!“

Keď utíšily sa búrlivé pochvaly, pripil ctihodnému starečkovi dek. Marekovi prof. Zelený.

Medzitým priblížil sa bol čas divadelného predstavenia: a preto keď odišli už boli Palacký, Martinic, Huleš, Rieger, Harrach a j., i my Slováci pobrali sa, aby videli sme dnešnie slavnostné predstavenie. Ďalšie prípitky, ktoré potom ešte prednesené boli na bankette, podávam len stručne. Vrcholca dosiahlo nadšenie, keď dr. E. Grégr ujav sa slova, vzletne a nadšene líčil úspechy slavianskej vzájomnosti. Na to vyniesly ešte prípitky: zástupca česko-moravskej besedy v Paríži, p. Jozef Kovář, na večnú pamäť oslávenca; podobne dekan z Dobrovic, p. F. Černohouz; p. Škarda na častejšie schádzanie sa rôznych mužov Slavian-plemien v bratskom kruhu; Americký Čech, p. F.

Kalda zo štátu Ohio, na zrast českej národnosti a pán Kaspar z Vltavotýna na slávu všetkých cudzích hostov. S touto zdravicou ukončená bola slavnostná hostina, a všetko hrnulo sa do divadla.

V novomestskom divadle o siedmej hodine — u nesmiernom davu obecnstva — zavznely zvuky slavnostnej ouvertúry, složenej od Karola Bendla, na čo pani Otilia Sklenářová-Malá so sl. Bubeníčkovou predniesly Zünglov proslov, ktorému dostalo sa zo strany obecnstva velikánskej úľuby; nadšenie kulminovalo, keď v úzadí javišťa objavil sa p. Pinkasom vyhotovený živý obraz, predstavujúci skupenie českých spisovateľov od najstaršej doby až po Jungmannovu dobu, hladiacich ku obrovskému, sochárom p. Vil-dom shotovenému poprsiu oslávenca, ktoré na prosriedku umiestené bolo; pri opätom vytiahnutí opony zaspievaly spevácke spolky Bendlovu kantátu. Na to predstavená bola Kolárová tragoedia „Monika,“ ktorú obecnstvo s veľkou pozornosťou sledovalo, často dávajúc dôkazy horúcej úľuby.

V ten istý večer usporiadané boli zábavy ešte i na iných miestach, a hudby ozývaly sa takmer zo všetkých verejných zahrád a miest.

My strávili večer až do pozdnej noci na Žofine, kde nesmierne moc obecnstva bolo.

Na druhý deň nastúpili sme spiatočnú cestu, kochajúc sa sladkými rozpomienkami na velikolepé okamyhy minulého dňa, jehož blahá pamiatka žive utkvela nám v našich, touto slavnosťou osviežených dušach a myslach. Takto opustili sme ju takú, jakú sme si predstavovali v jej sviatočnom rúchu.

Pavel Országh.

František Lad. Čelakovský.

(Podobizeň na str. 241.)

V štvrtom čísle časopisu nášho podali sme podobizeň a životopis prvého spevca československého, Jána Kollára; dnes podávame vyobrazenie druhého básnika, ktorý vedľa Kollára je jednou z najskvelejších

hviezd na obzore novovekej československej, no i svetovej literatúry, básnika „Ruže stolistej“ a „Ohlasu piesní ruských“ — Františka Ladislava Čelakovského.

Čelakovský narodil sa v českých Stra-

konicach dňa 7. Marca 1799 z rodičov chudobných a bol jediným synom. Otec chcel mať z neho hudobníka; no na naliehanie dobrej matičky začal r. 1812 na gymnasiu v Budejovicach študovať, kam mu ona pradlo i chlieb nosievala. Malý František študoval pilno a doma z rozkošou čítaval básne Schillerove a Götheho. Žil tu s Jozefom Kamarytom. Músa jich na veky spriatelila. Do piatej triedy prešiel do Písku, kde položil základ ku klasickej svojej vzdelanosti. V prázdninách čítaval doma u priateľa Plánka Puchmayerovu zbierku básní, Palkovičovu „Musu zo slovenských hôr“ a Nejedlého „Hlasateľa.“ I oblúbil národ svoj i jeho mlavu. Ďalej študoval v Budejovicach, Linci a v Prahe, kde študujúcu filozofiu pripútal ho sväzok vrúceho priateľstva s duchami jemu príbuznými, s Chmelenským, Vinařickým a inými mladými literatmi českými. Duch jeho vážny prilnul tu ku štúdiám vážnym, najmä k jazykom a literatúram slovanským. Prvýraz vystúpil na pole literárne r. 1822, v ktorom vydal: „Smíšené básně“ a „Slovanské národní písně“, tri sošity. Básne jeho vynikajúce vniutornou hlbokosťou a nevšednou dokonalosťou formy, a zbierkou svojou národných piesní osvedčil dvadsaťtriročný mladík neobyčajne vybrúsený vkus a dôkladnú známosť všetkých hlavných nárečí slovanských. Rok na to vyšli od neho „Listové z dávnovečnosti“, preklad Herderových „Blätter der Vorzeit“, v ktorý ho vidíme čo úplného majstra v prose. R. 1825 vydal s Chmelom prvý český almanach „Dennice“, r. 1827 „Litevské národní písně“ a „Marinku“, preklad Göthovho dramatu „Die Geschwister.“ R. ku 1828 vyšiel od neho preklad z Valtera Scotta „Panna jezerní.“ Tým končí sa prvá doba literárneho behu Čelakovského.

R. 1829 vyšiel „Ohlas písní ruských“, počiatok to slávy jeho. Objavil sa v básňach týchto tak rečeno sám duch národnej poesie ruskej, ktorý z diela toho vane, zidealizovaný básnickou genialnosťou. Mimo Kollarovej „Slávy Děry“ nepočkal sa posiaľ žiadon plod novovekej literatúry s prospechom tak hlučným, jako „Ohlas písní ruských.“ Keby Čelakovský nič inšieho nebol písal, jediné dielo

toto bolo by mu pojistilo miesto medzi prvými básniky. Pri všetkej svojej lit. sláve zápasil musel Čelakovský s hmotným nedostatkom. Keď r. 1828 konsistor Pražská vydávať začala „Časopis pro katolícké duchovenstvo“ menovala ho za korektora a podredaktora tohože časopisu a knieža R. Kinský, predseda „Matice českej“, vykázal mu 600 zl. A tak hmotne zaopatrený odovzdal sa s celou dušou spisovateľstvu. R. 1834 stal sa redaktorom „Pražských Novín“ a „Českej Věely.“ V tom čase pojal za manželku devu na tele a na duchu ušlachtilú, v „Ruži stolistej“ ospievanú, Mariu Ventovú, dcéru strakonického kupca. Po smrti Nejedlého vymenovaný bol r. 1835 pomocným profesorom reči a literatúry českej na universite Pražskej. Blaho jeho netrvalo dlho. Nastal boj literárni medzi Tylom, redaktorom „Květov.“ Pre ostrý článok v „Pr. Novinách“ pozbavený bol Metternichom prof. úradu a redaktorstva. Bola to rana veľká. Nastaly dni biedy v rodine veľkého básnika a učenca. V smutnom čase tomto písal najviac svoje satyrické epigramy. Roku 1837 vydal druhú zbierku piesní ruských, r. 1839 a 1841 „Cizozárodní písně“ a r. 1840 „Illyrské národní písně.“ No toho istého roku vyšla i jeho „Růže stolistá“ a „Ohlas písní českých.“ Čím ďalej bol básnický genius jeho driemal, tým väčší bol jasot nad novými jeho plody.

R. 1842 stal sa profesorom slovanskej filologie vo Vratislave. Keď mu r. 1844 milovaná Maria zomrela, pojal r. 1845 za manželku Antoniu Reisovú (Bohuslavu Rajsčú), slavnú vychovavateľku z Prahy. R. 1848 menovala ho universita Pražská doktorom filozofie, súc sem za profesora lit. slovanských vládou povolaný. Tu prednášal usilovne srovnávajúcu mluvnicu nárečí slovanských i bol rozličnými vyznačeniami obsypaný; no začal i na tele chradnúť. Sbíral dodatky k rozličným slovníkom jako i slov. porekadlá. Roku 1851 zastihla ho nová rana, i druhá manželka mu zomrela. Pri tom i choroba jeho stále rástla. Dňa 25. Júla oblahol. Dňa 3. Aug. diktoval svoju posledniu vôľu, dňa 5. Aug. 1852 po šiestej hodine večernej usnul v tichom spánku veľký genius tento.

Jeho slavným pohrabom a zármutkom svojim dokázal český národ, jak veľkú ztratu utrpel smrťou genia nemilosrdným osudom prenasledovaného. Na cintorí voľšanskom vystavil mu vďačný národ na mohyle krásny pomník, podobný Hankovmu, ktorého vyobrazenie sme v prvom čísle „Orla“ podali. Uhladny, asi tri siahly vysoký pomník zastie-

ňuje košatá Slovanom posvätná lipa, z ktorej si písateľ týchto skrovných riadkov chvoľku na pamiatku odtrhol, keď tohto roku jedného májového rána pred pomníkom jeho klačal a tieto i pre nás Slovákov významné slová na ňom vyryté čítal:

„Jen svorný duch i velikost dá ke mnohosti Bůh!“

LUDOVIT ŽELLO,

slovenský básnik, ev. učiteľ v M. Kéreši, nar. 7. Augusta 1809 v B. Bystrici, dňa 21. Novembra 1873 po krátkej nemoci usnul v Pánu.

Večna mu pamäť i pod Tatrami i u slovanskeho národa!

Učte sa, mládež! — bo vymrú poeti,

Beda jim v hrobe, otcom — nemých deti!!

Listáreň redakcie a administrácie.

P. J. Š. vo V. Povešť musí čakať na budúci rok. — Sv. H. v P. Nevynechalo sa to, sám sa presvedčíš. Píš! — B. K. v P. Pošlite. — Pred- a nedoplatky poslali nám pt. páni: J. V. v Neuhaus-e, J. Š. v Sv. B., J. K. v L., M. A. v P., V. F. v B., J. C. v K., J. D. v D. B., P. M. v K., A. R. v St. T., J. S. v F. V., J. T. v V., J. J. v V. R., J. C. v T., páni J. L. v R., Sv. H. v P., Fr. Š. v J.; L. D. v D., A. J. v H. B., A. B. v S., J. C. v P., E. Š. v Z., V. H. v N., G. K. v L., M. N. vo V. R., K. V. v B. Č., F. K. a N. Šk. v P., M. Ph. v B. Srdečné dieky. A tí ostatní vyše 300 pt. pp. odberatelia čo zamýšľajú? Kto čítaš rozumej! — Oprava tlače. Neopozornosťou sadzača vkladla sa nam veľká chyba do č. tohto na str. 147; má tam byť: „Výlet z . . . výstavy.“ v tomže článku v 1. stl. v 8. r. od vr. má byť: „brehoch.“ v básni „Kvietok“ v 3. verši má byť: „Z jari.“ — Korrektor.

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Priviedzi (Privigye):

Celoročne na „Orla“ a „Slovesnosť“ 4 zl., polročne 2 zl. r. č. — Študenti a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia oba časopisy za 2 zl. „Orla“ a „Slovesnosť“ možno i osobitne obdržať a vtedy stojí „Orla“ 3 zl., „Slovesnosť“ 1 zl. — Oba časopisy vychádzajú ročne vo 12. sošitoch, 4–5 hárkov silných, každého mesiaca na štvorke. — Roč. II. a III. „Orla“ možno dostať po 3 zl., mládež po 2 zl.

Majiteľ a vydávateľ **Andrej Truchlý-Sytniansky.** — Kníhtlač.-účasť. spolok v T. Sv. Martine.